

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 55

1 MAYIS 2019

4

İlk Türkçe 1 Mayıs şiiri ve proleter şaire Yaşar Nezihe

10

'1 Mayıs'tan işte bunu öğrendim'

Soner Sert

13

Jandarma biz sosyalistiz!

Selçuk Gürsoy

17

Bu ülkede 1872 patron ölseydi, yer
yerinden oynardı

Filiz Gazi

21

Elele Özgürlüğe: TKP'nin mührünü
kazımak...

Sercan Çınar

28

78'liler yüzleşiyor!

Muazzez Uslu Avcı

33

Etkinlik - Yeni Çıkanlar - Çok Okunanlar

Sayı: 55 | Mayıs 2019

Yayın Sahibi

AND Gazetecilik ve Yayıncılık,

San. ve Tic. A.Ş. adına

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

**Kapak fotoğrafı [Dev-Turizm-İş'ten](#)
alınmıştır****Katkıda Bulunanlar**Ali Topuz, Soner Sert, Selçuk Gürsoy,
Filiz Gazi, Sercan Çınar, Muazzez Uslu
Avcı**Yönetim Yeri:**

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Bugün 1 Mayıs İşçi ve Emekçi Bayramı... Tüm dünyada kapitalizmin çarklarının insan etini parçaladığı bugünlerde yeni sayımızı emekten, dayanışmadan ve sınıf meselesinden yana kaleme alınmış kitaplara ayırdık. Tüm edebiyat emekçilerinin ve işçilerin bayramını Duvar Kitap olarak kutluyoruz.

Peki bu sayımızda kimler var?

Yoksuldu. Kadındı. Kırlardan ot toplayıp satarak, dikiş nakış işleyerek okudu, yazdı. Amele Cemiyeti üyesiydi. Kadınlar Halk Fırkası çalışıyordu. Döneminin kimi sosyalist entelektüelleri, okuduğu kitapları, yazdıklarını ve eylemlerini küçümsedi, fakat keskin bakan, ince gören Kerim Sadi hakkını teslim edenlerdendi. İstanbullu bu kadının yazdıklarına en yoğun ilgi Urfalı gazelhanlardan geldi. Ali Duran Topuz dan proleter şaire Yaşar Nezihe portresi...

Wedding Barikatları isimli kitap geçtiğimiz aylarda Sevinç Altınçekiç çevirisiyle yayımlandı. 1 Mayıs 1929 gününün öncesini ve sonrasını kurmaca bir metin ile odağına alan bu çalışma, sol külliyyatin eşsiz eserlerinden biri olma özelliği taşıyor. Karakterlerinin sahiciliği, yaşanan olayları tek bir taraftan anlatmak yerine, bütün boyutlarıyla ve kötülüğü veya iyiliği karikatürize etmeyişi ile dikkat çeken bu eser, barikatın öte tarafında kalanları da tüm detayları ile betimliyor. Soner Sert inceledi.

Behice Boran'ın 1968 yılında yayımlanan Türkiye ve Sosyalizm Sorunları kitabı Yordam Kitap tarafından yeniden basıldı. Selçuk Gürsoy, Behice Boran ekseninde Türkiye solunun yaşadığı bunalımları ve tartışmaları ele aldı.

2012 yılından beri çıkarılan İş Cinayetleri Almanasına göre 2018'te en az 1872 işçi iş cinayetlerinde hayatını kaybetti. Kitabı şöyle bir karıştırınca 1 Mayıs kutlanmalı mı, kutlanacaksa nasıl kutlanmalı tartışması akla geliyor. Almanakta gazino çıkışında tecavüz edilip öldürülmüş kadın da var, emekli olmasına rağmen borçları nedeniyle taksi şoförlüğü yaparken bıçaklanarak öldürülen 58 yaşında bir kişi ve görev başındayken kalp krizi geçirerek hayatını kaybeden polis de... Filiz Gazi, iş cinayetlerini ve hayatını kaybeden emekçileri kaleme aldı.

Muazzez Uslu Avcı ve Sercan Çınar bu sayımızda katkıda bulunan diğer isimler oldu.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar.

Anıl Mert Özsoy

İlk Türkçe 1 Mayıs şiiri ve proleter şaire Yaşar Nezihe

Yoksuldu. Kadındı. Kırlardan ot toplayıp satarak, dikiş nakış işleyerek okudu, yazdı. Amele Cemiyeti üyesiydi. Kadınlar Halk Fırkası çalışanıydı. Döneminin kimi sosyalist entelektüelleri, okuduğu kitapları, yazdıklarını ve eylemlerini küçümsedi, fakat keskin bakan, ince gören Kerim Sadı hakkını teslim edenlerdendi. İstanbullu bu kadının yazdıklarına en yoğun ilgi Urfalı gazelhanlardan geldi.

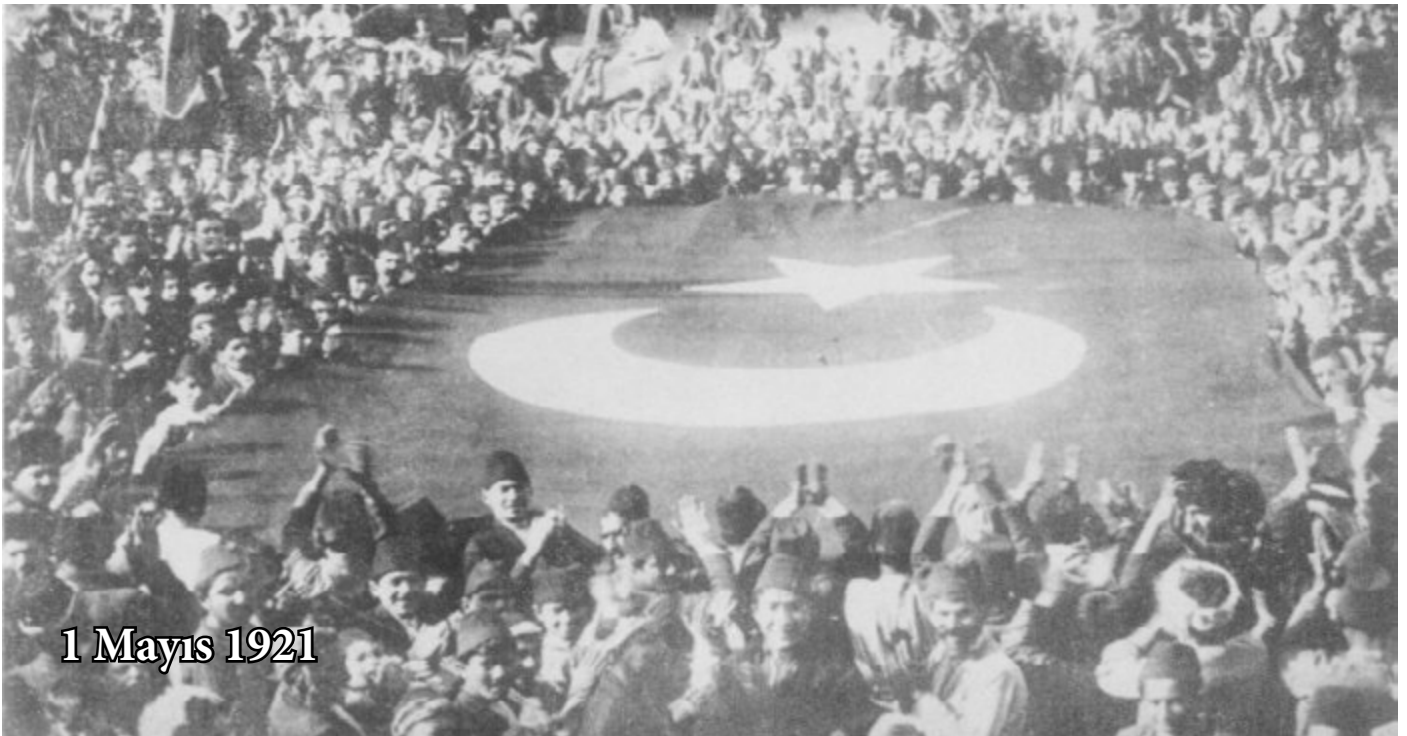

yazdığı ve okuduğu kitapları açık bir alayla küçümser. Hiç mızraklı ilmihal okuyandan sosyalist olur mu? Eğitiminin yetersizliğine, eylemlerinin zayıflığına dönük eleştirileri esasen sosyalizmin o dönemlerde sınıfsal bir mesele olmaktan çok, bilgisel bir mesele olarak ele alan hakim entelektüel tutumun üsttenci terazisinden çıkmadır. Bilenin bilmeyenden üstün sayıldığı geleneksel ve ulemanın da benimsediği hiyerarşik bakış, yoksul bir şairenin emek mücadelesine girişmesini de entelektüel emek sarf etmesini de kolayca dışlayabilir. Hem “şaire” şairden de sayılmaz pek!

Oysa Yaşar Nezihe, sadece emek mücadele tarihinin önemli bir aktörü değil, toplumsal cinsiyet mücadelesinin de önemli bir aktörüdür. **Kadınlar Halk Fırkası**'nın kurucularındandır.

İLK ve EN ESKİ

Yaşar Nezihe'nin eseri, çok erken bir şiirdir: Bugün Türkiye'de 1 Mayıs denilince akla gelen ünlü 1 Mayıs marşı da, Avusturya İşçi Marşı da Yaşar Nezihe'nin şiirinden sonra gelir. Avusturya İşçi Marşı ilk defa 1929'da seslendirilmiş, 1 Mayıs Marşı ise 1974'te Bertolt Brecht'in Gorki'den hareketle yazdığı “Ana” adlı oyunun Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından oynanmasıyla ortaya çıkmıştır. Oyunun müziklerini hazırlayan Sarper Özsan, marşı oyun için kendisi yazıp besteler.

Turgay Fişekçi, Cumhuriyet Gazetesi'nde "1 Mayıs Şiirleri" başlıklı yazısında minik bir derleme sunarken, şairimizi en başa yerleştirir. Nazım Hikmet, Hasan İzzettin Dinamo, Fazıl Hüsni Dağlarca, Can Yücel... olası bir 1 Mayıs seçkisinde muhakkak yer alacaklarsa da ilk sıra hep Yaşar Nezihe'nin olmak durumundadır. Üstelik Yaşar Nezihe, 1924'te yine Aydınlık dergisinde "1 Mayıs" başlıklı bir şiir daha yayınlayacaktır. Yaşar Nezihe, 1925'ten (malum, Şeyh Sait isyanı, Takriri Sükun yasası vs ile girilen bol yargılamalı dönem) sonra pek ses vermeyecektir, o günlerin yoğun baskılarından nasibini alacaktır çünkü. Komünizm propagandası suçlamaları, gözaltılar, yargılamalar... Ömrünü 1971'de tamamlayan Yaşar Nezihe 1925 sonrasında "sosyalist mücadele" içinde görünmese de, Kerim Sadi'yi izleyerek, Türkiye'de sosyalist mücadeleler tarihinin önemli bir figürü olarak kabul edilmelidir; aksi, entelektüalist ve cinsiyetçi bir kararlılıkla mümkün olur ancak.

URFA'DAN GELEN BESTELER

Yaşar Nezihe'nin kendisinin değilse bile eserinin bir şaşırtıcı yönü de şiirlerinin Urfada gördüğü ilgidir!

Prof. Muhsin Macit yazıyor: "**Urfa musiki meclislerinde Urfalı Abdî ve Kânî gibi mahallî klasiklerin, Kuddusî gibi mutasavvıfların ve ilginç bir tesadüfle Yaşar Nezihe Bükülmez'in gazellerinin yanı sıra Ahmet Paşa, Nabî ve Fuzulî gibi divan şairlerinin şiirleri de okunmaktadır.**" Üstelik, Kazancı Bedih ve Tenekeci Mahmut Güzelgöz gibi ünlü gazelhanlar Yaşar Nezihe'ye büyük divan şairi Fuzulî'ye gösterdikleri kadar yoğun ilgi gösterirler.

Macit, şöyle bir yorum yapar:

"Urfa musiki meclislerinde sesi, feryada dönüşen ve çığılı bütün memlekete ulaşan Yaşar Nezihe Hanım, her ne kadar İstanbullu olsa ve gazeller söylese de şehir hayatının kıyısında ve modası geçmiş bir şiir geleneğinin ortasında yaşadığı için sesi merkezde değil, çok uzak bir muhitte Urfada yankı bulmuştur."

Kendi memleketinde, "merkez"de sosyalistliği beğenilmeyen yoksul kadın şairin sesinin Urfada yankı bulması sadece kendisinin "şehir hayatının kıyısında" ve şiirinin "modası geçmiş bir gelenek"ten olmasıyla açıklanabilir mi? Kendisine ve şiirine dair saptamalar "doğru" olsa bile, Urfalı bu müzisyenlerin "kenarda" olana ilgilerinin kendilerinin de "kenarda" addedilmeleriyle bağı olmasın? Sebep her ne olursa olsun, İstanbullu bir şairin gazellerinin Urfalı gazelhanların besteleriyle yeni-

'Kayacan'ın karakterleri açılıp kapatılan kapılar gibidir. Bazen sesleri duyulur, bazen duyulmaz. Cümledirler, aynı zamanda romandırlar. Tek bir hareketleri çok şey anlatır. Dikkatle baktığımızda bu anlatım biçiminin meddah hikayelerinden geldiğini görürüz. Oral Ünver'in "Meddah hikâyelerinde kişiler yalın keskin çizgileriyle soyutlanmış tiplerdir. Sıkı dokunmuş, neden-sonuç bağıyla bağlı bütünsel bir olay dizisi yoktur. Tersine, parçalı bir yapıya sahiptir," açıklaması Kayacan'ın karakterlerini ve onları sunma şeklini anlamamıza yardımcı olur. Kayacan karakterlerini karikatürleştirir, bu da onların zenginliğinden hiçbir şey eksiltmez.'

den İstanbul'da da dinleyici bulması, sınıfsal, etnik ve kültürel tarihteki mücadelelerin beklenmedik bağlar üretebildiğini de göstermiyor mu?

PATRONLARA İLK O ASALAK DEMİŞ OLABİLİR

İlk beyitteki "hür yaşama hakkı"na vurgu, ikinci beyitteki "tufeyli" kelimesinin paranteze alınmasıyla grafik bir titreşim kazanıyor: Patronların "asalak" olarak tanımlandığı ilk Türkçe metin de olabilir mi bu?

Devamında iş bırakma/grev eylemlerinin değerini anlatmaya yönelik beyitler, "patronların grev belasıyla karşılaşmaması için de uygulanan olağanüstü hal uygulaması" altında yaşadığımız günlerde yaklaşık yüz yıllık bir tarihi bir arpa boyu yol düzeyine indiriyor.

İşçinin, insanlığın ve uygarlığın üretici olduğuna dair fikrin yanı sıra son dize, hakkın güç ile bağına getirdiği vurguyla, bugünkü hak mücadelelerinin temel sorununa yine bir yüz yıl önceden hüznü bir ışık düşürüyor: Güç yoksa, hak da yok!

1 Mayıs İçin

Ey işçi...
bugün hür yaşamak hakkı seninken
Patronlar o hakkı senin almışlar elinden.

Sayınla edersin de "tufeyli"leri zengin
Kalbinde niçin yok ona karşı yine bir kin?

Rahat yaşıyor, işçi onun emrine münkâd;
Lakin seni fakr etmede günden güne berbâd.

Zenginlere pay verme, yazıktır emeğinden.
Azm et de esaret bağı kopsun bileğinden.

Sen boynunu kaldır ki onun boynu bükülsün.
Bir parça da evlatlarının çehresi gülsün.

Ey işçi...
mayıs birde bu birleşme gününde
Bişüphe bugün kalmadı bir mani önünde...

Baştanbaşa işte koca dünya hareketsiz;
Yıllarca bu birlikte devam eyleyiniz siz.

Patron da fakir işçilerin kadrini bilsin
Ta'zim ile, hürmetle sana başlar eğilsin.

Dün sen çalışırken bu cihan böyle değildi.
Bak fabrikalar uykuya dalmış gibi şimdi.

Herkes yaya kaldı, ne tren var, ne tramvay
Sen bunları hep kendin için şan-ü şeref say

Birgün bırakınca işi halk şaşkına döndü
Ses kalmadı, her velvele bir mum gibi söndü

Sayende saadetlere mazhar beşeriyet;
Sen olmasan etmezdi teali medeniyet

Boynundan esaret bağını parçala, kes, at!
Kuvvettedir hak, hakkını haksızlara anlat

NOTLAR

1 [İlknur Tatar Kırılmış, İlk Sosyalist Kadın Şair Yaşar Nezihe Bükülmez mi?](#)

Kırılmış da Naci Sadullah'ın yorumuna (iğneleme ve alaylarına değil) katılır:

“Hayatında sosyalizm adına hiçbir eser okumayan sadece Aydınlık çevresinden aldığı tesirle yazdığı dört şiiriyle sosyalist kabul edilen Yaşar Nezihe’yi üç şiir kitabı, dergi ve gazetelerde yayımlanan yüzlerce şiiriyle hangi isim altında değerlendirmek gerekir? Nezihe Bükülmez’i düşünce ve his dünyasındaki yönelişleri açısından bir kategoriye sokmak gerekirse onun aşırı karamsar ve hırçın olduğu söylenebilir. Fakat sadece dört şiirle sınırlı kalan “sosyalistlik” yönünü tüm şair kimliğine yansıtmak yanlış olacaktır. Fikrî olmaktan ziyade, günübürlük hadiselerin sevgiyle çevresinden etkilenme yolu ile oluşan bu hissî yönelişin tevkif edilip serbest bırakıldıktan sonra tamamen terk edildiği yapılan araştırmada tespit edildi. 1925 yılından sonra gerek dergilerde yayımlanan gerekse şiir defterlerinde yer alan manzumelerin hiçbirinde sosyalizmle ilgili bir içeriğe rastlanmamıştır. Muhtemeldir ki onun bu dört şiirle günümüze kadar yaşatılan sosyalistlik cephesi, o günlerin Yaşar Nezihe’sinin yalnızlık ve yoksulluk psikolojisi içerisinde kendisine bir çevre, tutunacak bir dal arama ve çaresizliğin verdiği aidiyet duygusunun tesiriyle içine düştüğü gelip geçici bir devre olmuştur.”

1925 sonrası baskı ortamının yıldırıldığı anlaşılan Yaşar Nezihe’nin, biri toplumsal cinsiyet mücadelesi, biri sınıf mücadelesi olmak üzere iki derneğe üyeliği, açık sınıfsal içerikli ve biri günümüze kadar akılda kalacak etkiye sahip dört şiiri onun hiç değilse yaşamının bir döneminde “sosyalist” sayılmasına neden yetmez? Yoksulluk psikolojisi içerisinde çevre ve tutunacak dal aramak, bunun için örgütlenmek ve yazmak niçin siyasal değil de psikolojik tanımlamaya yöneltir? Korkarım, İlknur Tatar Kırılmış da sosyalizmin bilgi ve zenginlikle bağlantılı bir tür erkek işi olduğu fikrinin etkisinde düşünmüş meseleyi.

2 [Prof. Dr. Muhsin Macit, Urfa Sıra Gecelerinde ve Musiki Meclislerinde Okunan Gazellerin İşlevi](#)

3 [Turgay Fişekçi, 1 Mayıs Şiirleri, 2 Mayıs 2012, Cumhuriyet Gazetesi](#)

4 [Mecnun isen ey dil sana Leyla mı bulunmaz?](#)

‘1 Mayıs’tan işte bunu öğrendim’

Wedding Barikatları isimli kitap geçtiğimiz aylarda Sevinç Altınçekiç çevirisi ve Ali Mert editörlüğü ile Yordam Kitap etiketiyle yayımlandı. 1 Mayıs 1929 gününün öncesini ve sonrasını kurmaca bir metin ile odağına alan bu çalışma, sol külliyyatın eşsiz eserlerinden biri olma özelliği taşıyor. Karakterlerinin sahiciliği, yaşanan olayları tek bir taraftan anlatmak yerine, bütün boyutlarıyla ve kötülüğü veya iyiliği karikatürize etmeyişi ile dikkat çeken bu eser, barikatın öte tarafında kalanları da tüm detayları ile betimliyor.

Soner Sert

1900'lü yılların ilk çeyreği tüm dünyada yeni umutların yeşerdiği, bambaşka bir idealin hakikate dönüştüğü, insanlığın pratikte ilk defa komünizmle tanıştığı zamanlar... I. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Rus Çarlığı'nın yıkılışı ve Sovyetlerin kuruluşu ile beraber Bolşeviklerin iktidarı, dünya halklarına ve işçi sınıfına bir umut ışığı oldu. Ezilenlerin iktidarı egemenlere korku salarken, kendilerini "sol"da görenler bile konforlarından taviz vermemek için sermayeyle uzlaştı.

Böylesi bir ortamda, kendini yanlış bir "ittifak"ta konumlandıran Alman İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı'ndan eli boş döndü. Sömürge paylaşım savaşında, yeni yerler bulma derdindeyken, elinde olanları da kaybetti. Bu koşullarda, iktidara gelen SPD, kendi sosyalist geleneğini reddederek sosyal demokrat bir yapıya büründü ve muhalefette kalan Nazilerle birlikte, Spartakistler'i düşman belledi. Bilindiği gibi Spartakistler sonraki yıllarda Almanya Komünist Partisi'ne dönüşecekti. Nazilerin her türlü eylemi yasal ve meşru iken, komünistlerin sesini çıkarması engellendi, üzerlerindeki baskı gün geçtikçe arttı ve saldırılar periyodikleşmeye başladı. Zulmün iyice ayyuka çıktığı olay ise 1 Mayıs 1929 tarihi oldu.

33 İŞÇİ VE TERFİLER!

Yaklaşan işçi bayramının hemen öncesinde yasaklanan etkinlik ve kutlamalar, işçileri durdurmaya yetmemişti. Berlin'de, Komünist Parti önderliğinde yürüyüşe başlayan işçiler, kolluk kuvvetlerinin yoğun müdahalesiyle karşılaştı. Devam eden olaylarda, Mayıs ayı içerisinde 33 işçi öldürüldü. Etkisi yıllar boyu silinmeyecek bu katliamda görev alan bürokratlar bir bir terfi ettirildi. Ne kadar tanıdık değil mi? Örneğin, yaşanan katliam sırasında "emri veren" emniyet müdürü Karl Friedrich Zörgiebel, kısa bir süre geçtikten sonra Büyük Federal Üstün Hizmetler Madalyası ve eyalet emniyet müdürlüğü ile ödüllendirildi.

SOL KÜLLİYATIN EŞSİZ ESERLERİNDEN BİRİ

Wedding Barikatları isimli kitap geçtiğimiz günlerde Sevinç Altınçekiç çevirisi ve Ali Mert editörlüğü ile Yordam Kitap etiketiyle yayımlandı. 1 Mayıs 1929 gününün öncesini ve sonrasını kurmaca bir metin ile odağına alan bu çalışma, sol külliyatın eşsiz eserlerinden biri olma özelliği taşıyor. Karakterlerinin sahiciliği, yaşanan olayları tek bir taraftan anlatmak yerine, bütün boyutlarıyla ve kötülüğü

veya iyiliği karikatürize etmeyişi ile dikkat çeken bu eser, barikatın öte tarafında kalanları da tüm detayları ile betimliyor.

Parti kişiliklerini ve militanlarını tek bir kalıba indirgenmiyor ve hataları ve doğrularıyla capcanlı bir şekilde resmediyor. Yer yer kurgu bir metinden öte, belgesel bir anlatıyı okuduğunuzu düşünmeye başlıyorsunuz. Saatler ilerliyor, ölü sayısı artıyor ve mücadele büyüyor. En umutsuz ve karamsar anlarda bile, sokakta tiz bir sesle yükselen Enternasyonel marşı duyuluyor.

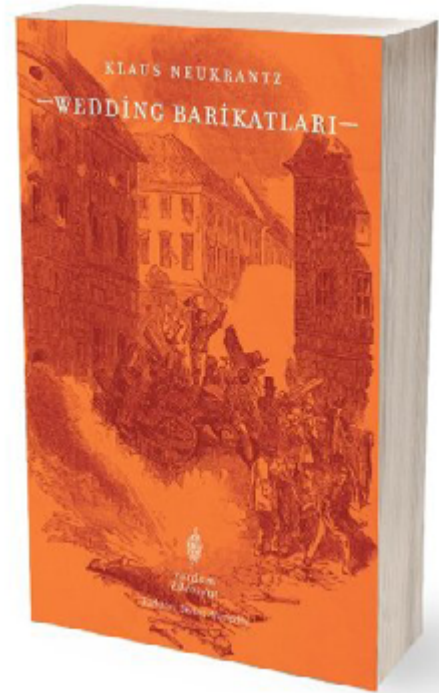
ESERİN DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜ

Sol bir altyapı üzerine kurulu sanatsal eserden bahsedildiğinde, değişim ve dönüşüm kaçınılmaz oluyor. Fakat Wedding Barikatları, ana karakterlerinden Kurt ve Anna arasındaki ilişki, kuru, yapay ve eklektik değil, yaşayan ve sıcak bir bütünlük ile karşılıyor okuru. "...bugün ellerinde devlet otoritesini tutan kişiler, işçilerin can düşmanlarından başkası değiller. Ellerindeki iktidarı, kapitalistlerin çıkarlarını korumak ve işçilerin haklarını 'devlet otoritesi' ile bastırmaktan başka bir şey için kullanmıyorlar." sözleriyle Anna, yaralı yattığı hastaneden kocası Kurt'a böyle sesleniyor.

Cümlelerini, "1 Mayıs'tan işte bunu öğrendim." diyerek bitirirken, mahkemede yapacağı savunmanın ve geçirdiği dönüşüm sürecinin de ilk işaretlerini veriyor. Karakterlerin hiçbir nedensel motivasyonu olmadan amaçsızca hareket etmesinden ziyade, eylemler karakterlerin duygu ve düşüncesi biçimini oluşturuyor. Bu bağlamıyla da yazarın, dramaturjik yapıyı ustaca kurduğundan söz etmek mümkün gözüküyor.

Eserin bir diğer başarısı ise, Sovyetlerde yeni yeni şekillenmekte olan sanatta sosyalist gerçekçiliği tüm yapısı ile kullanması ve bu türün özgün örneklerinden birini ortaya çıkarıyor oluşu. Şolohov'un, Ostrovski'nin kilometrelerce öteden ustaca eserler ürettiği bu tür, Neukrantz'ın da yolunu aydınlatmış besbelli ki...

Neukrantz'ın bu kitabı, 1931 yılında, yaşanan kanlı günlerden iki sene sonra, yayımlanıyor ve ilgiyle karşılanıyor. Fakat çok geçmeden rejim tarafından yasaklanıyor. Alman Demokratik Cumhuriyeti kurulduktan sonra defalarca baskı yapan ve elden düşmeyen bu eser, döneminde kült haline dönüşüyor. Yazarı Klaus Neukrantz ise 1933 Mart'ında tutuklanıyor ve uzun süre toplama kampında işkence görüyor. 1941'de kampın psikiyatri bölümündeyken izi kaybolan yazarın, ölüm yeri ve tarihi tam olarak bilinmiyor.

Wedding Barikatları, Klaus Neukrantz, çev: Sevinç Altınçekiç, 2008 syf., Yordam Kitap, 2018.

Jandarma biz sosyalistiz!

Behice Boran'ın 1968 yılında yayımlanan "Türkiye ve Sosyalizm Sorunları" kitabı Yordam Kitap tarafından yeniden basıldı. Behice Boran kitabında 1968 döneminde Türkiye solunun gündemindeki sorunları tartışıyordu.

Selçuk Gürsoy

---

12 Mart faşizminin kadın cezaevine, Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'na akşamın sessizliği çökerken, koğuşun penceresinden bakan tutsak kadınlar, Ankara Kalesi'nin arkasından doğan ayın altında, gecekonduların ışıklarını seyrediyorlardı. Gün batımında güneşin son ışıklarının yaktığı camlar kızıl bir yangın gibi tutuşur, koğuştan içeri dalar, mahpusluğun en güzel saatleri başlardı. Tutuklu genç kadınlar, dokunaklı, titrek sesleriyle türküler söylemeye başlardı: "Odam kireçtir benim", "Evlerinin önü mersin", "Eşkıya dünyaya hükümdar olmaz"... Sonra, kapının hemen yanındaki ranzasında sessizce oturan Behice Boran, ince ve duygulu sesiyle Jandarma türküsünü söylemeye başlardı: "Jandarma biz sosyalistiz, biziz yalnız dost sana, kurtuluşun bizimledir elini uzatsana..." Sevgi Soysal ve Oya Baydar da oradaydı. Bu unutulmaz anlatıyı, Oya Baydar'ın, Sevgi Soysal'ın 12 Mart dönemindeki ce-

zaevi anılarına, Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'na yazdığı önsöze borçluyuz. Kim bilir ilk defa ne zaman okumuştum, ama hiç unutmadım.

TEK PARTİ DİKTATÖRLÜĞÜNDEN 12 EYLÜL FAŞİZMİNE: SOSYALİZME ADANMIŞ MÜCADELE DOLU BİR YAŞAM

Behice Boran, 1910 doğumlu olduğuna göre, 12 Mart günlerinde altmış yaşını bitirmişti. 1939 yılında ABD'nde sosyoloji doktorasını tamamlamış, aynı yıl Ankara DTFC'nde Doçentliğe atanmıştı. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarında sol-sosyalist yayınlarda yer almaya başladı. Tan gazetesi ve Görüşler dergisi saldırıya uğradığında o da yazarları arasındaydı. Kendisinin açıkladığına göre 1942 yılında gizli TKP'ne üye olmuştu. 1945 sonunda tek sayı yayımlanabilen Görüşler dergisinde "Zirai Reformda Memleketi İflas Etmiş Bir Rejime Götürmek İstiyorlar" başlıklı bir yazı yazmış, var olan zirai ideolojiyi analiz etmişti. Bu yazıdan sonra bakanlık emrine alındı.

1946 yılında Dr. Şefik Hüsnü Deymer'in başkanlığında kurulan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi çevresinde yer aldı. 1948 yılında öğretim üyeliğinden çıkarıldı.

Demokrat Parti döneminde, önce 1950 yılında Barışseverler Cemiyeti dolayısıyla, sonra da 1953 TKP tevkifatı sırasında hapis cezası aldı ve tutuklandı. 1962 yılında Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) katıldı. 1965 seçimlerinde Urfa milletvekili oldu. Ekim 1970'te Genel Başkanlığa seçildi. 12 Mart döneminde cezaevine TİP Genel Başkanı olarak girmişti. 1974 affıyla tahliye olduktan sonra TİP'i yeniden kurdu ve Genel Başkanı oldu. 12 Eylül faşizmi sırasında yurt dışına çıktı. 1987 yılında TİP ile TKP'nin birleşme kararını açıkladıktan üç gün sonra, sürgünde öldü. Cenazesi Türkiye'ye getirildi ve 12 Eylül sonrasının ilk kitlesel eylemlerinden birine dönüştü.

TÜRKİYE VE SOSYALİZM SORUNLARI

Yordam Kitap tarafından yayınlanan kitabın başında Cem Eroğul'un yazdığı kapsamlı bir sunuş yazısı bulunuyor. Cem Eroğul'a göre bu kitap, Türkiye'nin siyasal mücadele tarihinde son derece önemli bir stratejik tercihi yansıtmaktadır. O tercihin temel belgesi niteliğindedir. Behice Boran'ın savunduğu bu tercih, "demokrasi ve tam bağımsızlık için mücadeleyi, işçi sınıfı öncülüğündeki bir ilerici sınıf ve katmanlar blokuna oturtmak, böylece bu iki mücadeleyi, kurulması ancak uzun vadede mümkün olacak sosyalizme yönelik mücadeleyle birlikte ve tamamen yasal bir çerçevede yürütmektir." (s. 13)

'1962 yılında Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) katıldı. 1965 seçimlerinde Urfa milletvekili oldu. Ekim 1970'te Genel Başkanlığa seçildi. 12 Mart döneminde cezaevine TİP Genel Başkanı olarak girmişti. 1974 affıyla tahliye olduktan sonra TİP'i yeniden kurdu ve Genel Başkanı oldu. 12 Eylül faşizmi sırasında yurt dışına çıktı. 1987 yılında TİP ile TKP'nin birleşme kararını açıkladıktan üç gün sonra, sürgünde öldü. Cenazesi Türkiye'ye getirildi ve 12 Eylül sonrasının ilk kitlesel eylemlerinden birine dönüştü.'

Cem Eroğul sunuş yazısında “Kitabın Tezleri” başlığı altında Behice Boran’ın görüşlerinin esaslı bir analizini de yapmıştır. Bu analiz, kitabın programatik niteliğini de ortaya çıkartıyor. Sekiz bölümden oluşan kitapta Boran nce Türkiye’nin imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecini inceliyor. Hem bu bölümde, hem ikinci bölümün başında Boran’ın 27 Mayıs darbesine karşı genel olarak olumlu bir tutum aldığını görüyoruz. “27 Mayıs olumlu sonuçlar verdi mi?” sorusuna, “ok olumlu sonuçlar verdi” diye cevap verir. Bu olumlu sonuçlardan birincisi yeni anayasa, ikincisi de fikir ve söz özgürlüğü sayesinde “sosyalist akımın belirmesine ve gelişmesine yol açmış bulunmasıdır.” (121)

nc bölümün başlığı “Kapitalist ve Sosyalist Dünya Karşısında Türkiye”dir. Bu bölümde sosyalist ülkeleri arasındaki ilişkileri ve enternasyonalizmi de ele almıştır. Bu konudaki düşüncesini “bağımsızlık, egemenlik ve eşitlik sosyalist enternasyonalizmin bölünmez ilkeleridir” şeklinde açıklamıştır. (s. 205)

Dördüncü bölümde “toplum yapısı açısından Türk sosyalist hareketi” ele alınmıştır. Bu bölümde Boran Türkiye’yi, toplumun sosyal sınıflar düzeyi, yani “dikey yapı”, ve nüfusun yersel dağılımı, farklılaşma ve şekillenmesi olarak tanımladığı “yatay yapı” analizine tabi tutmuştur. (s.232 vd)

Beşinci ve altıncı bölümlerin ekseni anayasadır. Altıncı bölümde anayasayı din ve laiklik açısından ele alarak analiz eder. Yedinci bölümde kalkınma sorunları, sekizinci bölümde Türkiye’nin dış politikası ele alınmıştır.

İKİ BASIM ARASINDA DÜNYA DEĐİŐTİ: PRAG BAHARI VE SOVYET İŐGALİ

Kitabın birinci baskısı 1968 yılının Mayıs ayında yapılmıştı. Tam da o günlerde Paris’te ğrenci ayaklanması olarak başlayan olaylar kısa bir sürede toplumsal bir isyana ve direnişe dönüştü. Fabrikalar işgal edildi, milyonlarca işçi greve ıktı. Olaylar diğer Avrupa ülkelerine de yansdı.

“68 olayları” Türkiye’de de yankısını bulmakta gecikmedi. Üniversite işgalleri başladı. ABD karşıtı eylemler düzenlendi. Temmuz ortalarındaki 6. Filo eyleminden sonra polisin İT yurduna yaptığı baskında Vedat Demircioğlu öldürüldü. 1969 yılının şubat ayında, “Kanlı Pazar” günü 6. Filo’yu protesto eden gruba yapılan saldırıda iki genç bıçaklanarak öldürüldü. Ekim ayında Fikir Kulüpleri Federasyonu DEV-GENÇ’e dönüştü. Gençlik hareketi içinde Behice Boran’ın ifade ettiği ve TİP’in savunduğu stratejiye karşı Milli Demokratik Devrim stratejisi taraftar kazanmaya başladı. 1970 yılının sonlarında THKO ve THKP-C’nin kurulmasıyla gençlik hareketi başka bir kanala doğru akarken, TİP’in

savunduğu yasallık stratejisinin toplumsal dayanakları çökmekteydi. Ama TİP'e asıl darbeyi Sovyet Birliği ve Varşova Paktı ülkelerinin Çekoslovakya'yı işgal etmesi vurdu. Behice Boran kitabın birinci baskısına yazdığı önsözde eşi Nevzat Hatko dışında sadece bir kişinin adını anmıştı. O kişi, "yirmi yıldır tanıdığım" dediği Mehmet Ali Aybar'dı. "Anayasa hukuku ve devletler hukuku konularında kendisinin derin hukuk bilgisinden, görüşlerinden çok yararlandığımı özellikle belirtmek isterim" diyordu. Önsözün yazıldığı tarih 22 Nisan 1968 idi. Bir yıl sonra, Haziran 1969 tarihinde yazdığı ikinci baskıya önsözde yine bir tek kişinin ismini anmıştı. O kişi yine Mehmet Ali Aybar'dı. Ama Aybar önsözde bu defa teşekkür için değil, tartışmak için yer almıştı. Kitaba yazdığı sunuş yazısında okura çok değerli bir kılavuzluk sunan Cem Eroğul'un, Çekoslovakya tartışmasına değindiği bir dipnotta "Bu olayın şoku altında Aybar Marksizmden vazgeçti!" diye yazması (eğer bir ironi değilse) doğrusu biraz fazla kaçmış. (s. 18)

Türkiye ve Sosyalizm Sorunları,
Behice Boran, 464 syf. , Yordam
Kitap, 2016

Bu ülkede 1872 patron ölseydi, yer yerinden oynardı

2012 yılından beri çıkarılan İş Cinayetleri Almanağına göre 2018’te en az 1872 işçi iş cinayetlerinde hayatını kaybetti. Kitabı şöyle bir karıştırınca 1 Mayıs kutlanmalı mı, kutlanacaksa nasıl kutlanmalı tartışması akla geliyor. Almanağta gazino çıkışında tecavüz edilip öldürülmüş kadın da var, emekli olmasına rağmen borçları nedeniyle taksi şoförlüğü yaparken bıçaklanarak öldürülen 58 yaşında bir kişi ve görev başındayken kalp krizi geçirerek hayatını kaybeden polis de...

Kapitalizm sahne ismi olarak pazar ekonomisi’ni kullanıyor;
emperyalizme küreselleşme deniyor;
emperyalizmin kurbanlarına gelişmekte olan ülkeler deniyor;
yoksullara yoksun, dar gelirli ya da kıt kaynaklı insanlar deniyor;
patronun, işçinin tazminatsız ve açıklamasız işine son verme hakkına emek piyasasının esnekliği deniyor;
hırsızlar iyi aileden olunca, kleptomani oluyor;
otomobillerin işlediği suçlara kaza deniyor;
kamu kaynaklarının çürümüş bir politikacı tarafından boşaltılmasının adı yasadışı servet edinme oluyor;

...

1995’te Fransa Güney Pasifik’te nükleer denemeler yaparken, Fransız Büyükelçisi Yeni Zelanda’da açıkladı: “Bu bomba kelimesi hoşuma gitmiyor. Bomba değil bunlar. Bunlar patlayan mekanizmalar.”

Eduardo Galeano, Tepetaklak Tersine Dünya Okulu

Filiz Gazi

2012 yılından beri çıkarılan İş Cinayetleri Almanasına göre, 2012’de en az 878, 2013’te 1235, 2014’te en az 1886, 2015’te en az 1703 işçi, 2016’da en az 1924 işçi, 2017’de en az 1947 işçi, 2018’te en az 1872 işçi iş cinayetlerinde hayatını kaybetti. “En az” denilmesinin sebebi kayıtsız çalışan, kamuoyunun haberdar olmadığı işçilerin de olması.

2018 yılı, İş Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi (İSİG) tarafından hazırlanan iş cinayetleri raporuna göre en çok ölümün yaşandığı yer İstanbul, arkasından Kocaeli geliyor. İş cinayetleri çoğu kez “kaza” olarak adlandırılıyor. Bazen ise “Bu işin fitratında var” diyor. Dünyanın çoğu yerinde, “kurulan dil” benzer. Seçilen sözcük, bakış açısını da etkiliyor. Kanıksamayı sağlayan dil, tertemiz aklayıp paklıyor. Cinayet mahalli, hayatın akışında yaşanması muhtemel “aksilikler” gibi gösteriliyor.

‘ÖLEN İŞÇİ OLUNCA KİMSENİN UMRUNDA DEĞİL’

Aylara göre iş cinayetlerinin anlatıldığı almanak 448 sayfa. Gelişigüzel bakmak bile acayip bir kötülüğün içinde sakin bir şekilde durabildiğimizi gösteriyor. Pazar günü, polis izin vermemesi nedeniyle bir ara sokakta yapılan, “28 Nisan, İş Cinayetlerinde Hayatını Kaybedenleri Anma ve Yas Günü İlan Edilsin” eyleminde, Adalet Arayana Destek Grubu’ndan Eylem Can şöyle demişti:

“Bu kitabı çıkarttığımız için utanç duyuyoruz ama her yıl yüzlerce insan hayatını kaybediyor. Bu kitapta atanamayan öğretmenlerin fabrikalarda öldüğünü göreceksiniz, polislerin intihar ettiğini göreceksiniz, bankalarda mobbinge uğrayan işçilerin beyin kanaması, kalp krizi geçirdiğini göreceksiniz. Madenlerde, inşaatlarda, tarlalarda, servislerde ölen işçilerin hikayesi var bu kitapta. 1872 rakamını çok kolay telaffuz ediyoruz ama şöyle düşünün; bu insanların aileleri, sevdikleri vardı. Bazen soyadlarına, adreslerine bile ulaşamıyoruz. 1872 patron ölseydi bu ülkede yer yerinden oynardı. İşçiler olunca kimsenin umrunda değil.”

İŞ CİNAYETİ OLMAYAN GÜN YOK

“Adalet Arayana Destek Grubu” tarafından hazırlanan almanakta, Ocak ayından başlanarak, Aralık’a kadar sayfa sayfa ölenler anlatılıyor. Ocak ayı içerisinde bir tek 15 Ocak günü ölen olmamış. Şubat, Mart, Nisan, Mayıs’ın başına not düşülmüş: “İş cinayeti olmayan gün yok.” Haziran ayında ise sadece 10 Haziran’da ölen yok. Bu ay için “Sadece 1 gün” notu düşülmüş. Böyle devam ediyor. Almanakta, çocuk işçiliği ve mülteci/ göçmen işçiler dosyası da var. Bir bölüm de iş cinayetleri davalarının yargı süreçlerinin anlatılmasına ayrılmış.

Misal sayfaları çevirirken ilk dikkat çekenler:

Hasan Songur (25), Songur, ataması yapılmadığı için bir fabrikada çalışmaya başladı. Sarp Plastik ve Kalıp Sanayii’nde enjeksiyon makinesine düşen parçayı almaya çalıştığı sırada pistonların kapanmasıyla yaşamını yitirdi. (Manisa)

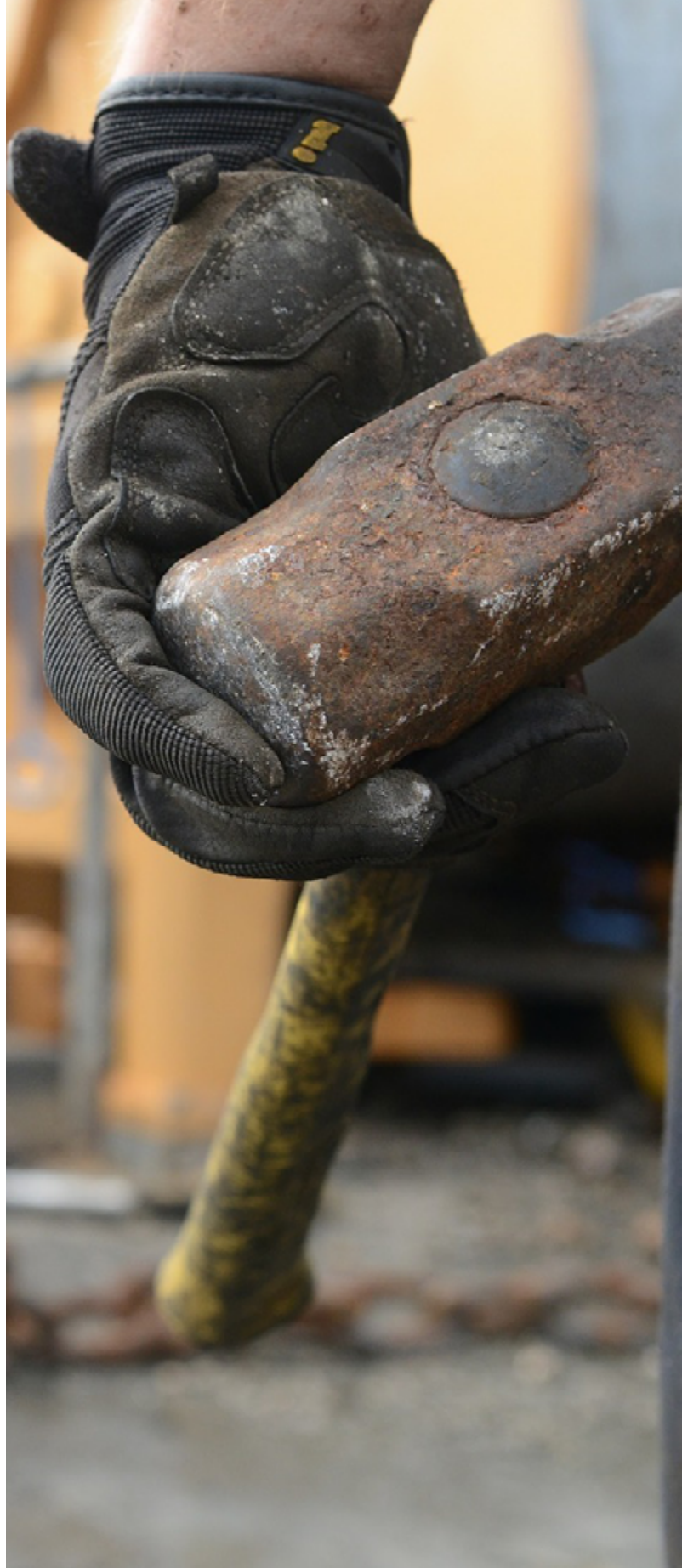
Mustafa Şanlı (33), Türk Telekom Genel Müdürlüğü’nün on yedi katlı binasının dış cephe asansör inşaatında vinç sepeti halatı koptu. Şanlı üçüncü kattan düşerek hayatını kaybetti.

İskender Sapmaz (35), Kolin Şirketler Grubu’na bağlı Hidro- Gen AŞ’nin inşa ettirdiği termik santalde, forkliftle taşınan iskele ve demir profiller iki işçinin üzerine düşer. Sapmaz hayatını kaybeder. Sapmaz’ın 13 Mayıs 2014’te 301 kişinin hayatını kaybettiği Soma maden faciasında ocaktan kurtarılan işçilerden biri olduğu öğrenilir. (Manisa)

Sinan Bayraklı (42), Oyak Beton’da beton pompacısı. Yaklaşık üç bin kişinin çalıştığı Başakşehir Şehir Hastanesi inşaatında patlayan beton pompası yüzüne isabet eder.

Serkan Yaman (38), Hafriyat kamyonu şoförü. 3. Havalimanı inşaatında Bayburt Group’ta çalışan Yaman, Eyüp Belediyesi’nin döküm sahasında manevra yapan vinç ile aracının arasına sıkışarak hayatını kaybetti. (İstanbul)

Raziye Topçu (44), Temizliğe giden Topçu, cam silerken apartmanın birinci katından düşerek hayatını kaybetti. (Konya)

Hayrettin Akdemiroğlu (51), Hasan Okumuş (47), Kaçak maden ocağında karbondioksit gazından etkilenerek hayatlarını kaybettiler. (Zonguldak)

Mehmet Toprak (15), Çıracak olarak çalıştığı tamir atölyesinde, üzerine kamyonet motorunun düşmesi sonucu ölüyor. (Isparta)

Orhan İmdat (38), TOKİ inşaatının önünde çalışırken düşen demir kalıbın altında kalarak hayatını kaybeder. (Zonguldak)

Yrskyl Zheenbek Kyzy (26), Sabaha karşı gazinodaki işinden dönerken tecavüze edilip, öldürüldü. Naaşını tarlaya çalışmaya giden işçiler bulur. (Denizli)

Bekir Taştan (22), Kadir Tanaç (70), Cemil Ayhan (22), Kuzey Marmara Otoyolu Projesi'nde çalışırken 30 metreden düşen beton bloğun altında kaldılar. Projeyi 2016'da Limak- Cengiz Ortak Girişim Grubu almıştı.

Neoliberal düzende, orta sınıf ve altı herkes borçlu. Yaşamak için -şartlarına bakma lüksün olmadan- çalışmak şart. Sanırım bu yüzden almanakta gazino çıkışında tecavüz edilip öldürülmüş kadın da var, emekli olmasına rağmen borçları nedeniyle taksi şoförlüğü yaparken bıçaklanarak öldürülen 58 yaşında biri de, devriye görevindeki ekip aracı ile zırhlı araca çarpan ya da görev başında kalp krizi geçiren hayatını kaybeden polis de.

1889'da başlayan Türkiye'de ilk kez 1923'te resmî olarak kutlanan 1 Mayıs İşçi ve Emekçiler Bayramı için wikipedia kutlayanları şöyle sıralıyor: İşçi sınıfı, sosyalistler, komünistler, anarşistler ve diğer sol gruplar. Evet, bu yazının okuyucusu için tanıdık simâlar.

1 Mayıs'a yaklaşırken... 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlanmalı mı? Kutlanacaksa nasıl kutlanmalı? Almanacağı şöyle bir karıştırınca Arat Dink'in sözü geliyor akla, bambaşka bir öfke için söylenilmiş olsa da: "Ben bu dünyanın camını çerçevesini indirmek istiyorum."

İş Cinayetleri Almanacağı, 448 syf., 1 Umüt Yayınları, 2019.

Elele Özgürlüğe: TKP'nin mührünü kazımak...

Komünizmin Osmanlı ve Türkiye'deki tarihinin, tarih yazımında uzun süre ihmal edildiği bir gerçek. TKP'nin tarihine bakıp, bu deneyimin siyasal içeriğini adlandırabilmelerine kaynak sağlayacak bir tarih yazımına ihtiyacımız var. Nabi Yağcı'nın söyleşisinin, içeriği ve tarihe yaklaşımı bakımından böylesi bir çabanın oluşabilmesine ciddi katkıları olacaktır.

Hüseyin Çakır'ın, tarihsel Türkiye Komünist Partisi'nin son Genel Sekreteri olan Nabi Yağcı ile gerçekleştirmiş olduğu nehir söyleşi, *Elele Özgürlüğe: Zarlar Atıldı Geri Dönüş Yok* adıyla Belge Yayınları tarafından kitaplaştırıldı. Bu söyleşide Nabi Yağcı, Türkiye tarihine ve özel olarak da sol siyasetin tarihsel seyrini ele alırken, tarihsel TKP'nin son yirmi yılını kapsayan ve kendisinin de “en tepeden” dahil olduğu siyasal süreçlere dair, içeriği itibariyle en kapsamlı açıklayıcı notu düşünüyor. Söyleşinin odağında yer alan dönem, 1951-52 Tevkifatını takip eden yıllarda Türkiye ile örgütsel bağını yitirdiği söylenen bir partinin, güçlü bir aktör olarak yeniden Türkiye siyasetine dâhil olmaya giriştiği 1974 Atılım Süreci ile başlıyor.

Sercan Çınar

'Öksüz Ağaçların Çobanı doğrudan Gezi Parkı ile ilgili değil aslında. Romanın bir yerinde İstanbul'un bir isyanlar kenti oluşunu dile getirir ana karakter. Bu önemli bir andır. Zaten teknik olarak da, Gezi olaylarından on yıl sonra gerçekleşiyor oradaki isyan. Bunu, Gezi'yi anmaktan kaçınmak olarak düşünmeyin. Gezi benim için bu ülke tarihinin en onurlu halk hareketidir. Ancak Gezi, bir reddiyeler tarihinin içinde okunmalı, anlaşılmalı. Bu yüzden, Gezi'yi zengin bir geleneğin bir parçası olarak görmeyi tercih ediyorum.'

Türkiye'de uğradığı baskılar sebebiyle uzun yıllar yurtdışında faaliyet göstermek zorunda kalan TKP efsanesini, ülke içinde örgütsel bir yapıya kavuşturma mesaisine girmiş önemli isimlerden olan Nabi Yağcı için 1974 yılı, kendi tabiriyle "koşarken düşünmeye" başladığı o uzun sürecin başlangıcıydı. 1974'ten başlayarak, 1980'li yıllara rengini veren yasallaşma mücadelesinin kazanılmasıyla sona eren bu tarihsel süreci belki de en yakın tanığıdır Nabi Yağcı. TKP ve Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) birleşmesi ile kurulan Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni (TBKP) resmi devlet evraklarına tüzel kişi olarak kaydettirip, tarihte ilk kez -M. Kemal'in emriyle kurulan resmi Türkiye Komünist Fırkası'nı saymazsak- komünist partisinin tabelasını asan ve nihayet yasala çıkan komünistlerin, hem kuşak hem de TKP tarihinin aktörleri olarak deneyimlediklerini, kendi deyişiyile "bir tarihçi gibi değil, kavga vermiş bir hareketin insanı olarak" anlatıyor Nabi Yağcı.

'ESKİ KUŞAK' KOMÜNİSTLER

Doğrusunu söylemek gerekirse, Nabi Yağcı'nın bu hikayeyi anlatmasını bekleyenlerin büyük çoğunluğunu, 1974 Atılımı ertesinde TKP üyesi olmuş veya sempatizan olarak çeperde kalmış, veyahut TBKP kuruluş sürecine ve yasallaşma mücadelesine dahil olmuş "eski kuşak" komünistler oluşturuyor. İstanbul İl Komitesi Sekreterliği'nden başlayarak, tepedeki karar alma süreçlerine en son TKP Genel Sekreteri olarak katılan Nabi Yağcı'nın bildiklerini anlatmış olması başlı başına önemlidir. Hele ki, konspirasyon-illegal çalışma ile özdeşleşmiş TKP efsanesini, Bertolt Brecht'in dediğı gibi "bir telefon gibi arka odada çalan, düşüncesi gizli, kararları bilinmez" bir parti olarak deneyimleyen tabandaki parti emekçileri ve o kuşağın komünistleri için, Haydar Kutlu'nun o dönemin üzerindeki sır perdesini aralamış olması çok daha heyecan verici bir gelişmedir. Fakat Nabi Yağcı'nın anlattıklarınının, o yılların siyaset ve örgüt dolayımından geçmeyen geniş bir sol kamuoyuna hitap edebilmesi için, kuşak yalıtılmışlığının ötesinde bir okuma stratejisine ve akabinde sağlıklı bir tartışmaya ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Bu yazıdaki asıl meramım ve maksadım, tam da böylesi bir kuşak yalıtılmışlığı üzerinden gerçekleşen sol-içi tartışmaya, yalıtılmışlığın getirdiğı 'haklılık/haksızlık' kısırdönüşününün ötesinde bir anlam kazandırabilmenin yollarını araştırmak. Bunun için, Nabi Yağcı'nın söyleşide ortaya koyduğu tarihsel anlatınının, TKP'nin varlığına yetişememiş olan- benim de dâhil olduğum- kuşaklara neler söyleyebile-

ceğine dair kafa yormak gerekiyor. TKP tarihini ortaya koymak kuşkusuz çok önemlidir. Fakat bu tarihi sol siyaset için bir bilgiye dönüştürmek için vakanüvisliği değil, vakaları yorumsayıp ve anlamlandırma çabasına ihtiyaç var. Peki ama nasıl? İlk olarak, tarihsel TKP deneyimini, Walter Benjamin'in deyişiyle, itibarsızlık ve ihmalden değil, 'miras mertebesine' çıkartılmasında temsilini bulan felaketten kurtarmak gerekiyor.

Komünizmin Osmanlı ve Türkiye'deki tarihinin, tarih yazımında uzun süre ihmal edildiği bir gerçek. Geç Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönemlere egemen olan koşullar altında komünizm, düşünsel ve siyasal anlamda ciddi bir itibar kaybı yaşadı. Böylesi bir itibar kaybı, Soğuk Savaş'ın en çetin cephelelerinden birisi olan Türkiye'deki komünist hareketin tarihinin ihmal edilmesine zemin hazırladı. Bu kısa şerhin ardından, Benjamin'in söylediklerinin temelinde yatan o felakete geri dönelim. Soğuk Savaş sonrasına gözlerini açan kuşakların, TKP'nin tarihine bakıp, bu deneyimin siyasal içeriğini adlandırabilmelerine kaynak sağlayacak bir tarih yazımına ihtiyacımız var. Suphilerin, Ethem Nejatların, Nazımların, Denizlerin yarattığı "Savaş Yolunu" anlatıp, TKP tarihini bu ışıltılı haliyle detaylandırmak değil, aksine, varlığı boyunca partinin üzerine işlenmiş olan çatlakları sergilemeyi yön verici ilkesi haline getirmiş düşünsel bir çabadan bahsediyorum. Nabi Yağcı'nın söyleşisinin, içeriği ve tarihe yaklaşımı bakımından böylesi bir çabanın oluşabilmesine ciddi katkıları olacaktır.

GRAMSCI'YE GÖRE PARTİ TARİHİ

Komünist hareketi ve Marksist düşünceyi yirminci yüzyıla taşıyan en önemli isimlerin başında gelen Antonio Gramsci, bir partinin örgütsel tarihinin, içinde doğup geliştiği toplum

'Bu katliamla birlikte TKP tarihi, yeraltında ve en çetin şartlarda komünizmi bir hareket olarak inşa etmeye didinenlerin, bazen başarılı ama çoğunlukla da yoğun baskı altında yaşanan trajedilerin konusu olduğu bir hayatın tarihi haline gelmiştir ne yazık ki. Bundan dolayıdır ki, belki de Türkiye'de Soğuk Savaş, Batı'daki yazının başlattığı tarihten çok daha önce, 28-29 Kânunusani 1921'de başlamıştır. Bu tarih, TBKP'nin, Kürt Meselesine dair ortaya koyduğu görüşleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından, 16 Temmuz 1991'de kapatılması ile sona erer.'

ve devletin karmaşık tasvirinden ve de bu tasviri daha da dallanıp budaklandıran uluslararası koşullardan bağımsız oluşamayacağını söyler. Yani Gramsci'ye göre, bir partinin tarihini yazmak, partinin monografik bakışından o ülkenin tarihini yazmak anlamına gelir. Gramsci'nin bu önermesi geniş anlamda bütün modern partilerin örgütsel tarihleri için geçerlidir. Türkiye'den bakıldığında bu önerme, 1920 Eylül'ünde Bakü'de kurulup, 1991 yılında örgütsel varlığına son ver(il)en tarihsel TKP tarihi için daha da geçerlidir. 1920 Eylül'ünün ilk haftasında toplanan Doğu Halklarının Birinci Kurultayı'na iştirak etmek için Bakü'ye gelen Anadolu ve İstanbullu komünistlerin, kurultayın hemen ardından gerçekleştirdikleri Birinci Umumi Türk Komünistleri Kongresi ile başlar TKP'nin tarihi. Henüz yeni kurulan komünist partisinin en kıymetlileri ülkelerine dönmek isterler. 1921 yılı, 28 Ocak'ı 29 Ocak'a bağlayan o karanlık gecede, yeni kurulacak Türk Devletinin azmettirdiği cellatlar, Mustafa Suphi ve 14 yoldaşını katledip ve Maria Suphi'yi zorla alıkoyarlar. Nabi Yağcı'nın söyleşinin başında söylediği gibi TKP'nin tarihi, bu katliamla birlikte "Kara-deniz'in derinliklerinde incisini bekleyen bir istiridyenin öyküsü" olmuştur artık. TKP ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünleşik tarihi de bu katliamla başlar.

Bu katliamla birlikte TKP tarihi, yeraltında ve en çetin şartlarda komünizmi bir hareket olarak inşa etmeye didinenlerin, bazen başarılı ama çoğunlukla da yoğun baskı altında yaşanan trajedilerin konusu olduğu bir hayatın tarihi haline gelmiştir ne yazık ki. Bundan dolayıdır ki, belki de Türkiye'de Soğuk Savaş, Batı'daki yazının başlattığı tarihten çok daha önce, 28-29 Kânunusani 1921'de başlamıştır. Bu tarih, TBKP'nin, Kürt Meselesine dair ortaya koyduğu görüşleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından, 16 Temmuz 1991'de kapatılması ile sona erer. Yani Türkiye'nin tarihsel kırmızı çizgileri bir kez daha, komünistlerin mücadele tarihindeki iz düşümlerinden bir tanesi olmuştur. 141, 142 ve 164. Maddelerin kalkması ile komünist olmanın anayasal bir suç olmaktan çıktığı bir zamanda, devletin Kürt Meselesinde izlediği inkar, tenkil ve tedip temelli resmi siyasetine karşı takındığı tavır, komünistlerin ilk yasal partisinin tüzel kişilik olarak sonunu getirmişti. Yani "yasala çıkan" komünistler, Türk Devletinin güncellenmiş kırmızı çizgilerini aştıkları için yeniden cezalandırılmışlardı.

TARİH YAZICILIĞI: KOMÜNİZM-ANTI-KOMÜNİZM

Yirminci yüzyıl komünizminin küresel tarihi gibi, komünizmin Türkiye'deki tarihi de, anti-komünizmin tarihinden

bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla, Mustafa Suphi ve yoldaşlarının Karadeniz’de katledilmeleri ile anti-komünizm, Türk Devletinin oluşumunda ve egemenlik icrasındaki kurucu ilkelerinden bir tanesi olarak ilan edilmiş oldu. Bu tarihten itibaren TKP, yoğun baskı koşulları altında faaliyet yürütmek zorunda bırakıldı. 1922-1953 yılları arasında gerçekleşen sayısız TKP tutuklaması, yoğun polis takibi ve Mussolini İtalya’sından devşirilmiş TCK’nin 141, 142 ve 164 maddeleri ile komünizmin kriminalize edilmesi neticesinde, TKP tarihi anti-komünist baskılarla özdeşleşti. Soğuk Savaş yılları ise, anti-komünizmin küresel bir çerçeveye kavuştuğu ve Türkiye’deki anti-komünist histerinin, küresel güç ilişkilerine göre yeniden düzenlendiği yıllar olarak karşımıza çıkıyor.

Bu küresel çerçevenin hegemonik hale gelmesi aynı zamanda, uluslararası komünist hareketin tarihinin, Doğu ve Batı Bloğu arasındaki kavgaya indirildiği ve bu hareketin aktörlerinin silikleştiği düşünsel bir evrenin oluşmasına zemin hazırladı. Bu anlatının Türkiye’deki anti-komünist versiyonunda TKP üyeleri ve sempatanları Sovyet ajanları olarak düşünülürken, daha sol- eleştirel versiyonlarında ise TKP, Sovyetler Birliği Komünist Partisi’nin uydusu olarak siyaset üreten, Soğuk Savaş’ın yarattığı küresel iktidar ilişkilerine mahkûm bırakılmış bir parti olarak görüldü. Dolayısıyla, 1920-1991 yıllarını arasındaki TKP tarihi her iki açıdan da, küresel aktörlerin faaliyet alanının ötesinde bir varlık gösterememiş komünistlerin tarihi olarak okuna geldi.

Geçmişin evreninde olup bitenleri dile dökme uğraşı olarak tarihçiliğin, tarihsel deneyimleri mühürlemek gibi bir işlevi oluyor ister istemez. Komünizmin tarihini yazmanın fazladan bir külfeti daha vardır; Soğuk Savaş’ın galiplerinin, liberal demokrasi ve kapitalizmin nihai zaferini ilan ederken, kapitalizm-ötesi tahayyüllerin, bilhassa da komünizmin tarihi üzerine vurdukları ideolojik mührü kazımaktır bu fazladan külfet. Almandada, bu durumu özetleyen güzel bir deyiş var: Klappe zu, Affe tot, yani “kapağı ört, maymun öldü!” Harfi harfine çevirisi kulağa pek hoş gelmez, fakat mecazen, bir işin artık son erdiğini ve konuşmanın yersiz olduğunu dile getirmek için kullanılır. Kapağı kaldırmak için ilk önce ideoloji mührünü kazımak gerekir. TKP’nin tarihi için de bu durum geçerlidir. Küresel ölçekte siyaseten itibar kaybetmiş bir hareketin Türkiye’deki en önemli temsilcilerinden olan TKP tarihini üzerindeki mührü kazımaya, Nabi Yağcı’nın

‘Komünizmin tarihini yazmanın fazladan bir külfeti daha vardır; Soğuk Savaş’ın galiplerinin, liberal demokrasi ve kapitalizmin nihai zaferini ilan ederken, kapitalizm-ötesi tahayyüllerin, bilhassa da komünizmin tarihi üzerine vurdukları ideolojik mührü kazımaktır bu fazladan külfet. Almandada, bu durumu özetleyen güzel bir deyiş var: Klappe zu, Affe tot, yani “kapağı ört, maymun öldü!” Harfi harfine çevirisi kulağa pek hoş gelmez, fakat mecazen, bir işin artık son erdiğini ve konuşmanın yersiz olduğunu dile getirmek için kullanılır.’

söyleşisinin çok önemli katkıları olacaktır.

Fakat bildiklerini anlatması tek başına yeterli olmayacaktır. Ancak yukarıda bahsettiğim, küresel aktörlerin hamlelerine indirgenmiş bir TKP tarihi anlatısının ötesine geçilebildiği takdirde, parti tarihi üzerindeki çatlaklar daha görünür hale gelecektir. Yani, İstanbul, Leipzig ve Moskova üçgeninde cereyan eden bir diplomasiden öteye geçip, Batı Berlin'den Budapeşte'ye, Moskova'dan İzmir'e kadar, TKP emektarlarını iki kutuplu monolitik bir dünya tasvirine kurban etmeyip, bu tarihi merkezsizleştiren yeni bir bakışa ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Parti emektarlarının icra ettikleri bu tarih ve icra sırasında oluşan çatlaklar, ancak bu şekilde fark edilip sergilenebilir.

Nabi Yağcı, tarihsel TKP deneyiminin son yirmi yılının üstündeki tozu kaldırıp, yüzeyindeki çatlakları daha görünür kılarken, Soğuk Savaş sonrasına yetişen kuşaklara anlattığı önemli bir şey daha var: Komünistlerin yasallaşma mücadelesi. 12 Eylül faşizminin solu ezmek için uygulamaya koyduğu kanlı politikalar, özel olarak Türkiye solunu hedef alsa da, günümüze kadar gelen etkileri itibarıyla Türkiye toplumu için büyük bir yıkım getirdi. 12 Eylül, hayatta kalabilmenin kavgasını veren sol hareket için infaz, işkence, hapisane ve sürgün ile özdeşleşmiş yılların başlangıcı oldu. Cunta iktidarını izleyen yıllarda anti-komünizm, neoliberalizm söylemi üzerinden oluşan yeni rejimin kurucu unsurlarından bir tanesi olarak güncellendi. Darbe koşullarından çıkışı vadeden bir söylemle neoliberalizmi kurumsallaştırmaya girişen Özal iktidarı da, "demokrasiyi getirirken" bu anti-komünist mirası sahiplenmekten hiç çekinmedi. Soğuk Savaş sonrasının liberalleşme retoriğinin günümüze kadar gelen etkilerinden bir tanesi de, Özal'ın, TCK'nın 141, 142 ve 163. Maddelerini kaldırarak, komünistlere bu özgürlükleri "bahsettiği" şeklindeki tarihsel anlatıdır. Nabi Yağcı'nın uzun anlattığı geri dönüşlerin hikayesi ve yasallaşma mücadelesi, solun bu süreçteki rolünü yok sayan liberal retoriği yerinden ediyor.

80'LERİN KARANLIĞI

Dönemin o pek liberal kalemleri ve Özal, TBKP'nin yasal kuruluşunu gerçekleştirmek için Türkiye'ye dönme kararı alan Nihat Sargın ve Nabi Yağcı'yı teröristlikle yaftalayıp, Ankara'ya adım atar atmaz gözaltına alınmalarını ve işkenceden geçirilmelerine onay vererek, bahsedilen "özgürlüklerin ve demokrasinin" komünistleri kapsama-

dığını ilan ediyorlar. Bu bakımdan Nabi Yağcı söyleşi, Türk sağının “demokrasi kahramanlarının,” komünistlerin yasallaşma mücadelesine dönük eski rejim yanlısı tavırlarının kapsamlı bir dökümünü sunuyor. O yıllarda henüz dünyada olmayan kuşaklar, ‘Elele Özgürlüğe’ kitabında anlatılanları okurken, bugünden 80’li yılların karanlığına bakarken, Nusret Demiral gibi “Eski Türkiye” savcılarının, o yıllarda komünistlere karşı işlettiği düşman hukukunun, bugün nasıl da yargı rejiminin bütününe sirayet ettiğini görüp şaşıracağız.

Doğrusunu söylemek gerekirse, komünistliği kriminalize eden 141, 142 ve 163. Maddelerin kaldırılması için verilen mücadele, Türkiye solunca geniş ölçüde yok sayıldı. Bu mücadelenin kapsamını ve içeriğini yeni kuşaklara anlatmak ve Türkiye soluna anımsatmak, hem sol siyaset hem de tarih yazıcılığı açısından kıymetli bir çabadır. Öncelikle 80li yıllar, karanlıkla özdeşleşmiş bir boşluğun ötesine geçen bir anlatıya kavuşturulmadıkça, neoliberal retoriğin bu dönemi adlandırmadaki hegemonyasını yerinden edecek bir karşı-anlatının oluşması mümkün olamayacaktır maalesef.

Dolayısıyla 80’li yıllar, Erdoğan rejiminin de sıklıkla yardımına çağırıldığı “demokrasi kahramanlarına” bırakılmayacak kadar önemli bir sahadır. Bunun için de, komünistlerin yasala çıkmak için yurt içinde ve yurtdışında giriştikleri mücadeleyi hatırlamak ve yeniden anlatabilmek gerekiyor. Bu mücadeleye iktidarın ve DGM savcılarının daha fazla baskıyla cevap vermeleri, en sonunda da komünistlerin öncülük ettikleri demokrasi mücadelesini durduramayan devletin, Sargın ve Yağcı’yı serbest bırakmak ve 141, 142 ve 163. maddeleri kaldırmak zorunda kalışını hatırlamak, bu tarihin üzerindeki örtüyü kaldırmanın ötesinde, bugün içinde bulunduğumuz bir başka karanlık dönemi, 80’lerin karanlığından bakarak adlandırabilmeyi kolaylaştıracaktır diye düşünüyorum. Berlin Duvarı yıkılırken gözden düşen komünistlerin, yasal komünist partisinin kurulması gündemi etrafında en geniş kamuoyunu bir araya getirmeyi başardıkları radikal demokratik zeminden öğrenebileceğimiz çok şey var.

El Ele Özgürlüğe – Zarlar Atıldı Geri Dönüş Yok, Nabi Yağcı, söyleşi: Hüseyin Çakır, 597 syf., Belge Yayınları, 2018.

78'liler yüzleşiyor!

Kandemir ve Türüdü alışılmışın dışına çıkararak, bir dönemi, bir mahalleyi ya da bir örgütün macerasını yazmaktan öte geçerek seslice çoğumuzun kafasındaki soruları tartışıp konuşmuşlar.

Bazı insanların vicdanı vardır, içleri acır; sessiz kal(a)mazlar, görmezden gel(e)mezler. Yol ayrımalarında tereddüt etmezler, bir kişilik edinme kaygısı güderler, sürüklenmezler, tavır alırlar. Hayatlarının merkezinde bir tek kendileri yoktur, ötekini içirme bilgisini edinmek için çaba gösterirler, yolurlar. Uçurumun kenarında yaşarlar. (Agnes Heller, Bir Ahlak Kuramı, Ayrıntı Yayınları) Hayatla inatlaşmak değil midir ki devrimcilik? Ancak kendini değiştiremeden, kendinle hesaplarını göremeden, dünyayı değiştirmek arzusu (!) ne kadar da romantik. Bir devri sallayan 68 ve 78 kuşağından pek çok insan, devletin ağır saldırıları sonucu yaşanan hezimet sonrasında travmaları, yenilgileri atlatıp, yaraları sardıktan sonra toz duman bulutları biraz dağılınca yeniden "nerede kalmıştık" diye mücadelenin bölük pörçük ucundan tutarken, bunlardan bir kısmı da yaşadıklarını/yaşatılanları tarihe not düşmek için kalemlerine sarıldı.

Muazzez Uslu Avcı

Yaratıcı kalemlerin kimi roman dilini, kimi öykü, kimi şiir dilini seçerek dönemlerini tarihe not düşer. Naim Kandemir ve Cengiz Türüdü ise başka bir dil kurarak, sorulmayanları, yüzleşmeyenleri, ancak üç beş arkadaşın bir araya geldiğinde konuştuklarını seslice yazıya aktarmışlar. Biraz ezber bozumu, biraz da özeleştirici niteliğinde olan bu kitap, kutsal olanın üstündeki perdeyi çekip almış kırılan kolu yen içinden çıkartmıştır. Tam 34 yıl parçalı, boşluklu ve ızdıraplı süreci onların anlatımıyla tekrar hayat bulmuş.

“1982 Temmuz’unda çıldırıp akıl hastanesine düştüm. Orada bana şizofreni teşhisi koydular. Bu sırada bilincim bulandı, geçmişini unuttum, dünyayla ilişkim koptu... Çıldırışımdan sonra 20 yıl geçmişimi tam ve net olarak hiç hatırlamadım... Tedavi sürecinde bana sadece annem başta olmak üzere ailem sahip çıktı. Bu yıllar aynı zamanda kimsenin benimle konuşmadığı, kimsenin yüzüme bakmadığı yıllardı... 34 yıl tedavi gördüm. 34 yıl sonra tekrar kendim oldum.”

“Hayat üzerine konuşma arzusundan doğdu bu diyaloglar,” iki yoldaşın arasında kalmasın, duyulsun, okunsun istemişler, iyi de etmişler. Alışılmışın dışına çıkarak, bir dönemi, bir mahalleyi ya da bir örgütün macerasını yazmaktan öte geçerek seslice çoğumuzun kafasındaki soruları tartışıp konuşmuşlar.

Kültürel şizofreni, dil, eğitim ve önderlik üzerine, 78’liler, yenilgi yılları, sosyalizm ve yeni insan sorunsalı, halk gerçeği ve devrimciler kitaba ana izlek olan konu başlıkları. Sol bu değil, kadın sorunu üzerine, Türkiye’de gençlik, Umut: Ne yapmalı... ve daha buraya hepsini yazmayacağım pek çok konu başlığı üzerine diyaloglar.

OKUYANI, DELİRENİ, ÖLENİ ÇOK KUŞAK: 78’LİLER

Kitabı okurken altını en fazla çizdiğim diyaloglar 78’liler üzerine. Çünkü Türüdü’nün de dediği gibi, ”Yıllarca 78 kuşağı için bunlar kim ki filan denildi. Bu kuşağın okuyanı çoktu, bu kuşağın öleni çok, delireni çok, sakat kalanı çok, bu kuşağın hapse girip de çıkamayan insanları var, bu kuşağın intihar edenleri var. Bu kuşak Cumhuriyet tarihinin en büyük kuşağı.”

Tam da söylediği gibi devletin en çok hırpaladığı bir kuşaktı 78 kuşağı. Onca örgütlü gücün tarumar edilmesi ile içeri düşenlerin insanlık dışı işkenceye maruz kalması, idamlar, işkencelerde sakat kalanlar. Yalnızlık, ekonomik sıkıntılar, geçirilen cinneler, sokakta gördüğün arkadaşlarının bile selam almaması, insanların kaçır gibi birbirinden uzaklaş-

‘Kültürel şizofreni, dil, eğitim ve önderlik üzerine, 78’liler, yenilgi yılları, sosyalizm ve yeni insan sorunsalı, halk gerçeği ve devrimciler kitaba ana izlek olan konu başlıkları. Sol bu değil, kadın sorunu üzerine, Türkiye’de gençlik, Umut: Ne yapmalı... ve daha buraya hepsini yazmayacağım pek çok konu başlığı üzerine diyaloglar.’

'Kitabın geneline dönük diğer bir itirazım kadın sorunu üzerine. Kadın sorununa sadece ailemizden ve mahallemizden bakamayız; tıpkı sömürü ve sınıf sorunu kadar ciddi bir sorundur. Kadın sorunu, sadece meseleyi sınıfsal soruna bağlanıp topu taca atamayacak kadar ciddi bir sorundur.'

ması, öte yandan halkın sinmesi... En az bir 10 yıl yaşanan baskıların altında köşelerimize çekilmemiz kendimizle yüzleşmemize vesile olmuşken kimilerimizin de sanki büyük bir hatanın kıyısından dönmüşçesine mevcut sistemin gereklerine sarılıp yeni hayatlar kurmamıza neden oldu. Naim Kandemir'in tarif ettiği 'Biz hâlâ varız' diyenlerdeniz. Nerede kalmıştık diyenlerdeniz, vicdan taşıyan ve uçurumun kıyısında dans edenleriz hâlâ...

Fakat Kandemir'in söylediği şu söze de katılmıyorum. 'İçten Olmalı' başlıklı diyalogunda, "En öndekiler ve en arkadakiler genellikle diskalifiye oldular ama ortada kalanlar daha istikrarlı çıktılar," şeklinde bir tespiti var. 78 kuşağından tanıdığım o kadar çok sempatzan arkadaş var ki, şu zamana kadar da dimdik ve her türlü haksızlığın karşısında olabildiler. Kaldı ki bu yazıyı yazan kişi de eski bir sempatzandır.

KADIN SORUNU SINIF SORUNU KADAR CİDDİDİR!

Kitabın geneline dönük diğer bir itirazım kadın sorunu üzerine. Kadın sorununa sadece ailemizden ve mahallemizden bakamayız; tıpkı sömürü ve sınıf sorunu kadar ciddi bir sorundur. Kadın sorunu, sadece meseleyi sınıfsal soruna bağlanıp topu taca atamayacak kadar ciddi bir sorundur. Kaldı ki, benzer bir yaklaşımı Cengiz Türüdü de Kürt sorununa dönük göstererek, sorunu sınıfların kurtuluşuna bağlar: "Kürt sorununu sistem içerisinde çözmek mümkün değil, devrim olacak Kürtlerin kendi kaderini tayin hakları ile Kürt sorunu çözülecek." Bu ve benzer anlayışların bugün toplum içinde bir karşılığı yok. Bu sorunun devrim çerçevesinde çözümünün öngörülmesi ve bir şekilde 'çözüm'ün ötelenmesi bugünkü koşullarda propagandadan öte bir anlam taşımaz. Kadın sorununun da tıpkı Kürt sorunu gibi sınıf yaklaşımını temel alan bir devrimle çözülmeyi bekleyecek kadar sabrı kalmamıştır diye düşünüyorum. Hani Anadolu'daki bir deyişle söylersek, "Göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlarmış."

Kadınların, onları her gün boğan erkek egemen sistemden çıkışı kendi demokratik hakları için verecekleri mücadeleden geçiyor. Bir erkeğin yanında veya arkasında durarak değil. Devrim mahşeri bir olaydır o güne kadar her atılan adım ve alınan her hak, nefes almamızı sağlayacak oksijendir. Kadın erkek eşitliğine dönük talepler, devrim gününü bekleyemeyecek kadar can alıcı ve acildir.

Dil eğitim ve önderlik üzerine diyaloglarda, Kandemir ve Türüdü günümüzün neredeyse kangren olan ve sistemin de moda deyim ile popülize ettiği dil sorununa değinmişlerdir; belki de dil gerçeği ifade etmek, tanımlamak için değil, ört-

mek, perdelemek için kullanılan bir araç haline gelmiştir; diğer bir deyimle hastalanmıştır. Aydınların, akademisyenlerin entelektüellerin bu dili sadeleştirmek ve anlaşılır kılmak ve hastalıktan kurtarmak gibi bir görevleri olmalıdır. Salt entelektüel oldukları için anlaşılmaz ve ulaşılmaz bir dil yaratarak ve kullanarak, halkın üstünde olduklarını sanan entelektüellerin, kendi aralarında kendilerini ağırladıkları bir dünyanın dışına çıkamadıkları bir gerçektir. Halkın içine işlemeyen, tepesinden dikte edilmeye çalışılan dil, aydın dili olamaz; olsa olsa 'gösteri' olur.

"Akademik dil kuru ve ruhu yok. Akademik dil, dilden çok teknik kavramlar dizgesi gibi, dilden çok teknik bir jargon gibi gelir bana. Halk dili var; anı, hatıra, derinlik halkın dilinde var, felsefe de var. Hem halkın kültürünü tanımıyorlar, hem felsefe bilmiyorlar. Pir Sultan'ın, Yunus Emre'nin, Karacaoğlan'ın, halk ozanlarının dilini bilmiyorlar. Halkın dilini, şiirini özümseyememişler, halkın masallarını bilmiyorlar," diyor Türüdü. Elbette akademik dil okullarda iş görür, halkın dilini üretimden, güncelden ve gündelik yaşamdan kopmadan ama kuyrukçusu da olmadan kullanan, bilgiyi arı duru onlarla paylaşan bir tutum 'aydın' tutumu olabilir ancak. Aydın olmanın gereği de sade bir dil kurgusu ile şavkını düşürebilmektir kitlelerin üzerine. Aydın olmayan yahut da eksik olan toplumlar, her daim boşlukları dolduran bağınaz yobaz yönetimlerle yönetilmeye reva görülmüştür.

'HAYDİ DEVRİM YAPALIM'LA HALKA NEYİ ANLATIRIZ?

Halk Gerçeği ve Devrimciler diyalogunda, "Şunu da anlamak lazım; halkı değerlerinden soyutlayarak örgütleyemezsin, onu yanına çekemezsin, ikna edemezsin. Onun değerlerinde senin yanlış bulduğun yönler varsa, birlikte yaşayarak, hayatı paylaşarak, zaman içinde o yanlış şeyleri değiştirmeye çalışmalısın. Yoksa değerlere küfrederek, o değerleri yok sayarak olumlu bir sonuca ulaşamazsın," der Naim Kandemir.

Halkın gerçekleri aslında çok basittir. Güncel yaşam içindeki faturalar, borçlar, çocukların okulu, o gün evde pişirilecek yemek, bir de yarın endişesi, sağlık sorunları, işsiz kalma korkusu, ölüncüye kadar bir eve sahip olamama korkusu, çocuklarının geleceği korkusu vb. Belki arada bir de nefes almak için bir tatile gitmek isteğidir öncelikleri. Sermaye biriktirmek için koşulları uygun olmadığı için onları patronlara bırakmışlardır... Halkı örgütlemek, önce siyasi bilinç götürmekle başlayan yanlış düşmeden, ekonomik taleplerini gören, çözüm önerisi götüren bir yaklaşımdan geçmektedir. Tepeden inmece bir tutumla, "Haydi devrim yapalım, bu sistemin köleleri olmayalım" gibi bir söylem ile halka neyi

anlatmış oluruz ya da güncel sorun ve kaygılarını ne kadar gidermiş oluruz?

‘HER UMUT KURTULUŞA YÖNELİKTİR’

Geçmişte, “Vurulduk ey halkım unutma bizi”, “Biz halkız yeniden doğarız ölümlerde” gibi sloganları meydanlarda haykıran kimi devrimcilerin içinde bulunduğumuz zamanda sık sık halka “sürü, koyun, cahil” yaftaları yapıştirip ‘halk içinciliği kuyrukçuluk ve popülizm olarak görenlerin de Türüdü ve Kandemir’in *İnziva Diyalogları*’nı okumasında fayda vardır diye düşünüyorum. Bu başlıktan iki diyalog aktaracağım.

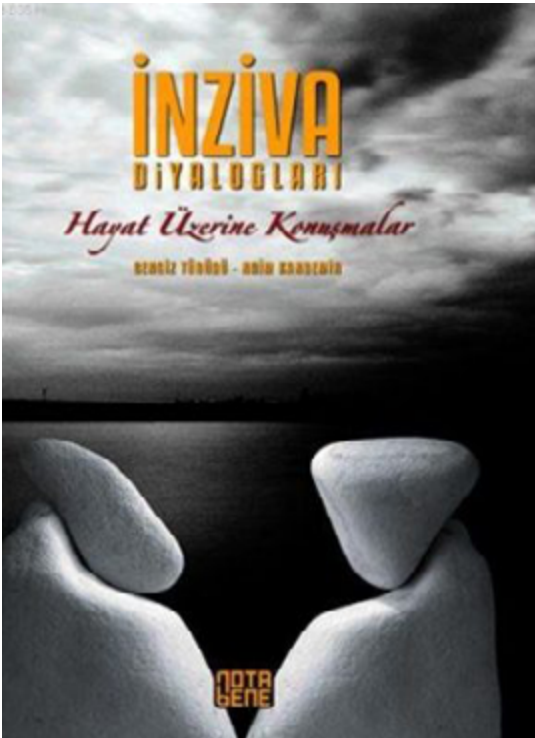
”Devrimci hareket kavramlar üretmiş. Ne demiş? Eğitim, aydınlanma, eleştiri, özeleşiri demiş. Bunlar hep halka ulaşmanın araçları. Eğitilmemiş insanı eğiteceksin, karanlıkta kalanı aydınlatacaksın, deneyimsiz insanı deneyim sahibi yapacaksın. Bu şekilde gelişeceksin” Cengiz Türüdü böyle demiş, ne kadar haklı demiş...

Peki Umut? Ve ne yapmalı? Her umut, kurtuluşa yöneliktir. Umudun içinde güven ve inanç vardır. İçine düştüğümüz imkansızlıktan nasıl kurtuluruz? Tutsaklık, hastalık ve bir zorbanın karanlık dönemini yaşayan toplumların, bu durumdan kurtulmak için insanının çaresiz karanlığından çıkan bir kıvılcımdır umut, çaresizliğe teslim olarak yerine, kendini sorgulayarak ve yargılayarak ve direnerek varacağı sonuçlar ile kurtulma çabasıdır.

Cengiz Türüdü’nünde dediği gibi, “Neden umutlu olmalıyız? Çünkü hayatın içinde hep umut vardır. Hayat ileriye doğru diri canlı akar. Bunu bildiğimiz için diyalektikçi bakan devrimciler olarak umutluyuz. Bu umut nedensiz bir umut değil, bizim umudumuz fantezi değil, gerçeklere dayalı bir umut. Gerçeğin bilincine erişmekten kaynaklı bir umut.”

“Teslim olmadık, Aklımızı Yitirdik” Aklına mukayyet olmamış ama “içindeki deliyi”de hiçbir zaman küstürmemiş bir komünistin akıl defteri; sevgili Cengiz Türüdü’nün can alıcı soruları ve yanıtları var tarihe, sosyalizme, kapitalizme, bugüne ve yarına değin. Kendini de okuru da yeniliyor.

Cengiz Türüdü 16 yılı inzivada geçen 34 yıllık tedavisinin ardından “benim sağlık raporum” dediği ve yarım asra yakın sürmüş kadim bir arkadaşlığın ortak emeğiyle “İnziva Diyalogları” ile sesleniyor okura.

İnziva Diyalogları, Cengiz Türüdü, Naim Kandemir, 152 syf., Nota Bene Yayınları, 2017

ETKİNLİK

OLAFUR ARNALDS

15 Mayıs 2019

Saat: 20:30

Zorlu PSM,

İstanbul

PILLI BEBEK

18 Mayıs 2019

Saat: 22:00

Kadıköy Sahne,

İstanbul

**BİR BANKA
SOYGUNU
KOMEDİSİ**

20 Mayıs 2019

Saat: 21:00

MEB Şura Salonu,

Ankara

**NÜKHET DURU
İLE ÖZEL BİR GECE
FEAT. CEYLAN
ERTEM**

24 Mayıs 2019

Saat: 21:00

Dada Salon Kabarett,

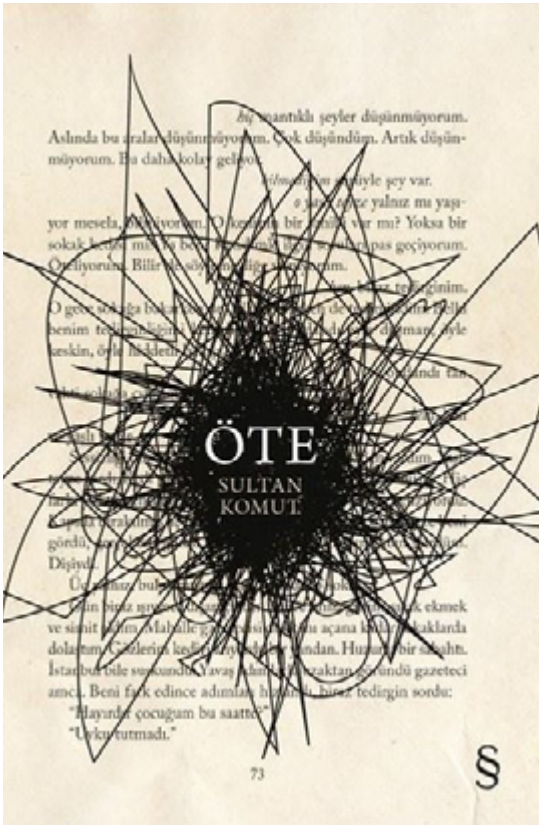
İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Gülüşün Çürümüş Menteşesi

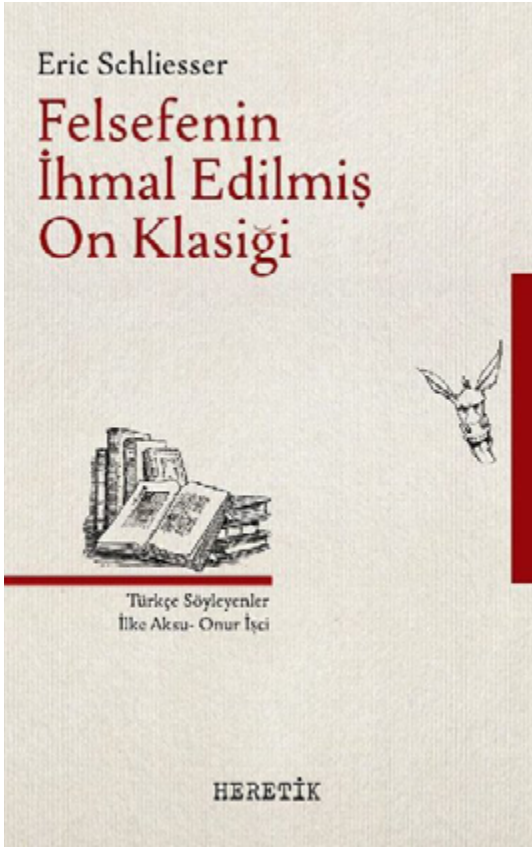
Yazar: Ahmet Balad Coşkun
Yayınevi: Nota Bene Yayınları
Sayfa Sayısı : 136

Öte

Yazar: Sultan Komut
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 105

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

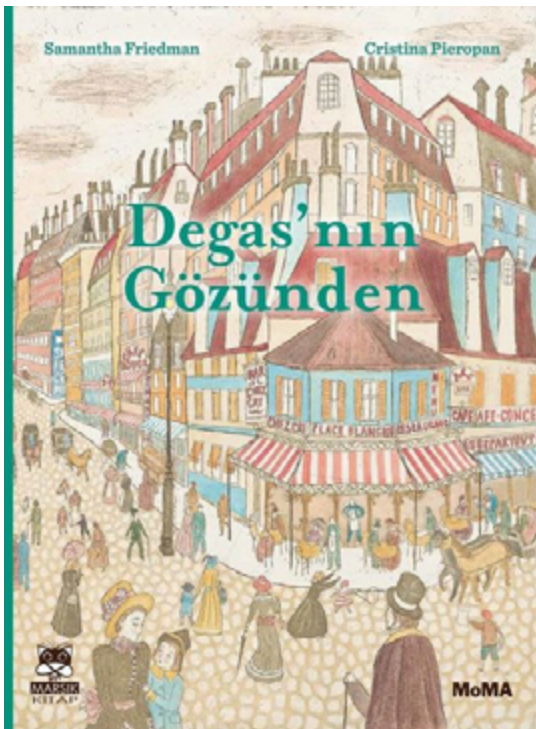
Felsefenin İhmal Edilmiş On Klasığı

Yazar: Eric Schliesser

Çevirmen: İlke Aksu, Onur İşçi

Yayınevi: Heretik Yayıncılık

Sayfa Sayısı : 286

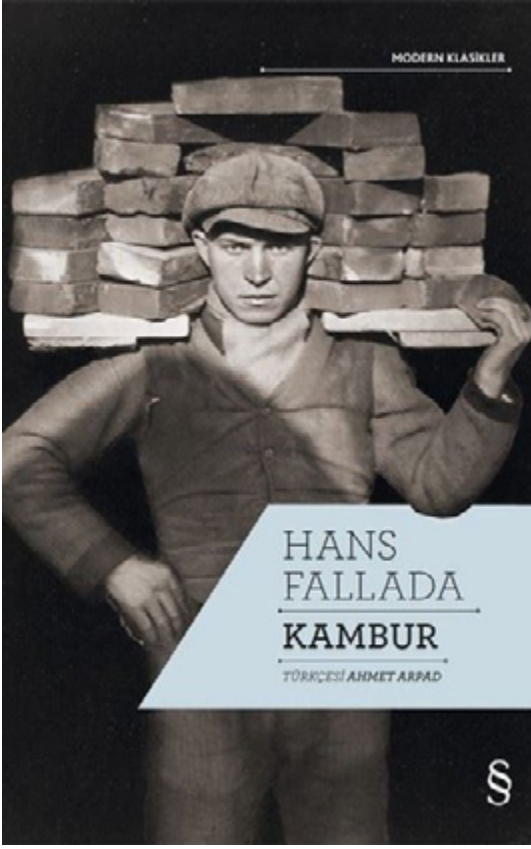
Degas'nın Gözünden

Yazar: Samantha Friedman

Yayınevi: Marsık Kitap

Sayfa Sayısı: 40

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kambur

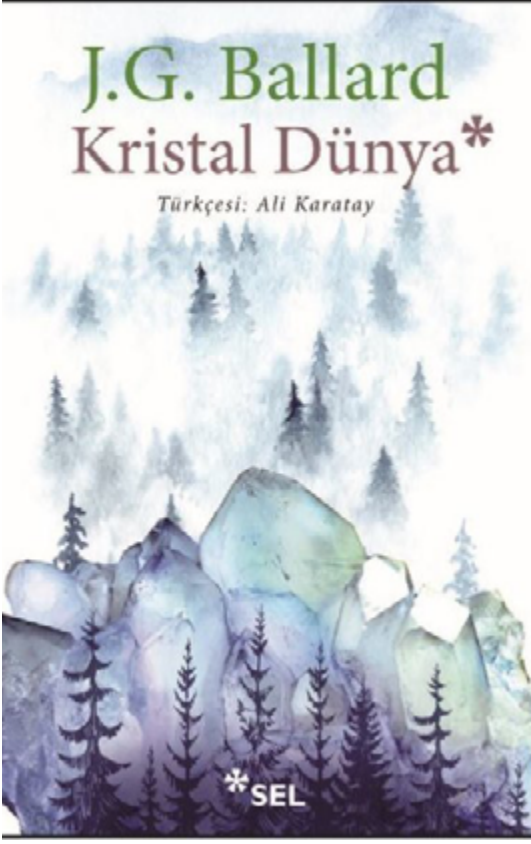
Yazar: Hans Fallada
Çevirmen: Ahmet Arpad
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı : 178

Savaş Çok Acımasız

Yazar: Muazzez Uslu Avcı
Yayınevi: Öteki Yayınevi
Sayfa Sayısı: 40

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kristal Dünya

Yazar: J.G. Ballard
 Çevirmen: Ali Karatay
 Yayınevi: Sel Yayıncılık
 Sayfa Sayısı : 192

Bir Yabancıyla Yaşamak: Kediler Üzerine Felsefi Kırıntılar

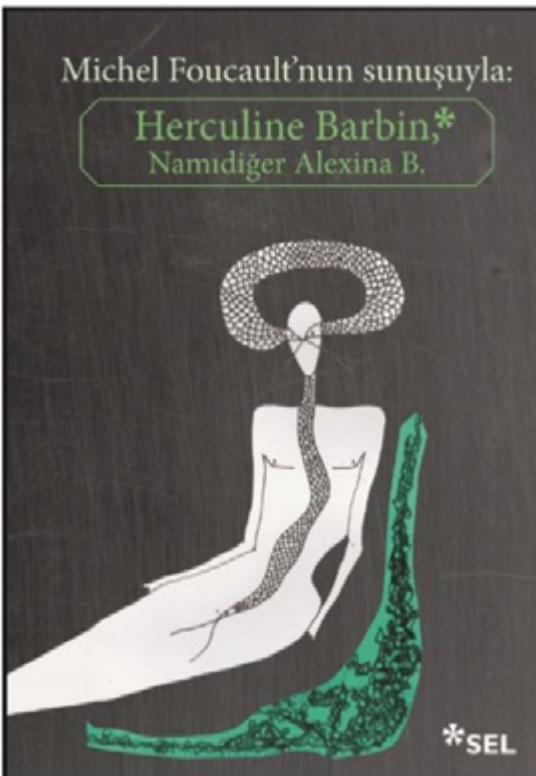
Yazar: Florence Burgat
 Çevirmen: Bade Baran
 Yayınevi: Sel Yayıncılık
 Sayfa Sayısı: 64

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Biliyorum Çok Kalabalıksınız

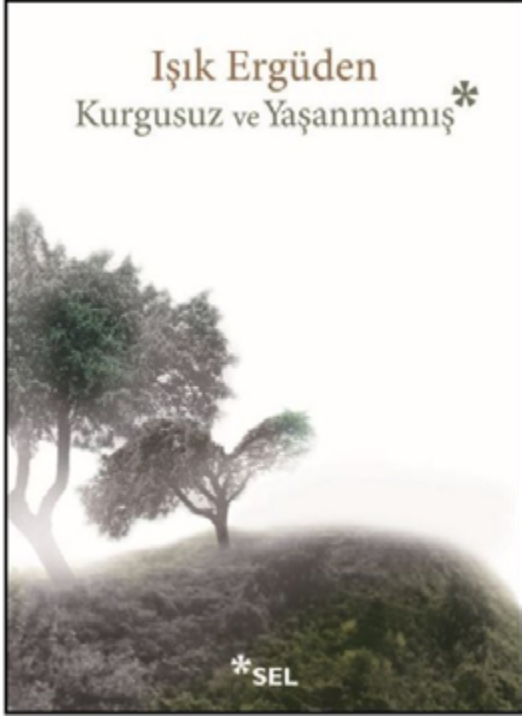
Yazar: Alain Badiou
Çevirmen: Işık Ergüden
Yayınevi: Sel Yayıncılık
Sayfa Sayısı : 64

Herculine Barbin-Namıdiğer Alexina B.

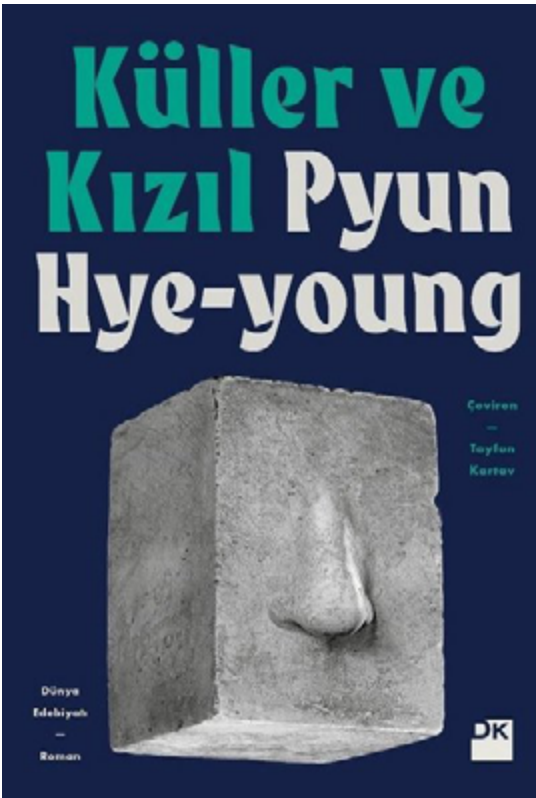
Yazar: Kolektif
Yayınevi: Sel Yayıncılık
Sayfa Sayısı: 465

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kurgusuz ve Yaşanmamış

Yazar: Işık Ergüden
Yayınevi: Sel Yayıncılık
Sayfa Sayısı : 152

Küller ve Kızıl

Yazar: Pyun Hye Young
Çevirmen: Tayfun Kartav
Yayınevi: Doğan Kitap
Sayfa Sayısı: 216

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Hormon Fabrikası

Yazar: **Saskia Goldschmidt**
Çevirmen: **Nevin Soysal**
Yayınevi: **Alabanda**
Sayfa Sayısı : **240**

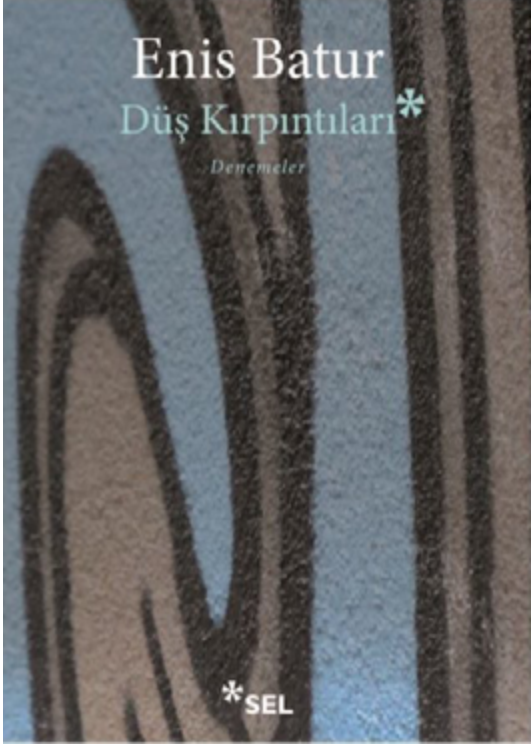

Su Kürü

Yazar: **Sophie Mackintosh**
Çevirmen: **Begüm Kovulmaz**
Yayınevi: **Can Yayınları**
Sayfa Sayısı: **288**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

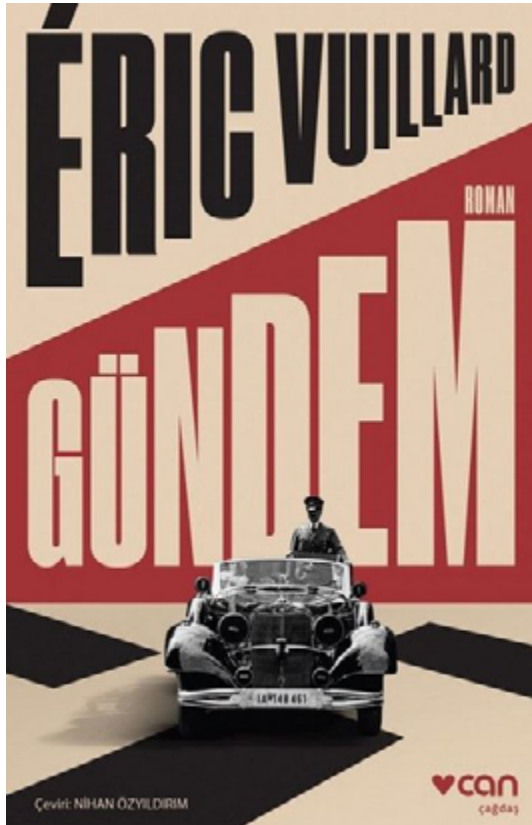

Düş Kırpıntıları

Yazar: **Enis Batur**

Yayınevi: **Sel Yayıncılık**

Sayfa Sayısı : **265**

Gündem

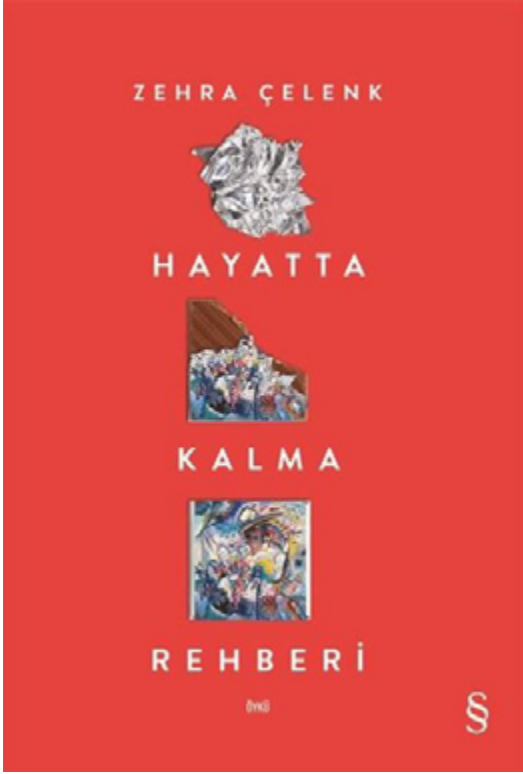
Yazar: **Eric Vuillard**

Çevirmen: **Nihan Özyıldırım**

Yayınevi: **Can Yayınları**

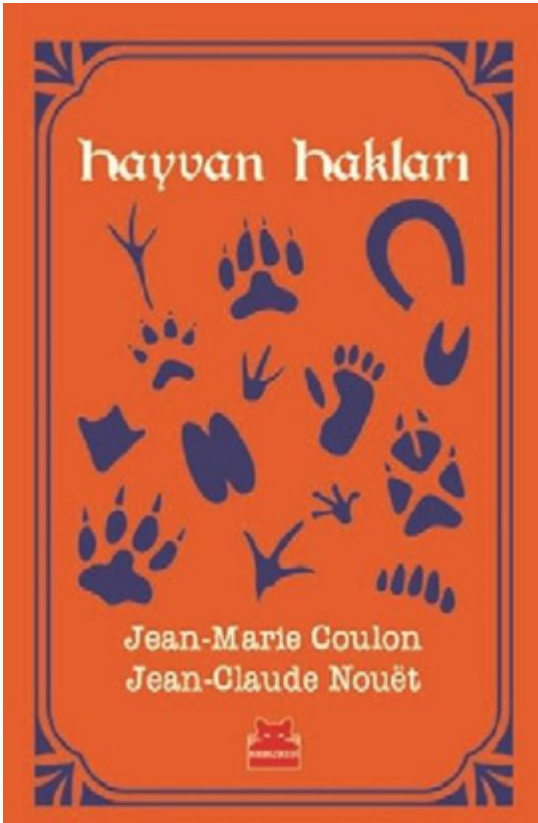
Sayfa Sayısı: **104**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Hayatta Kalma Rehberi

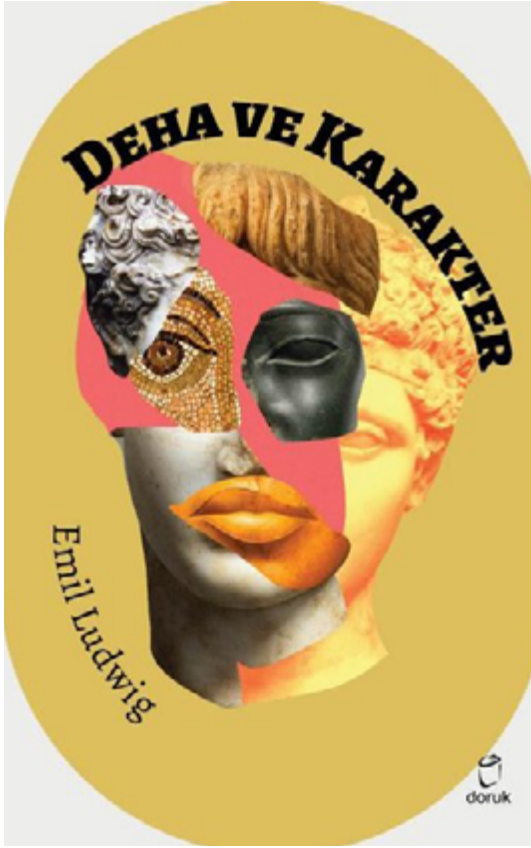
Yazar: Zehra Çelenk
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı : 111

Hayvan Hakları

Yazar: Jean Claude Nouet
Çevirmen: S. İpek Ortaer Montanari
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınları
Sayfa Sayısı: 184

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

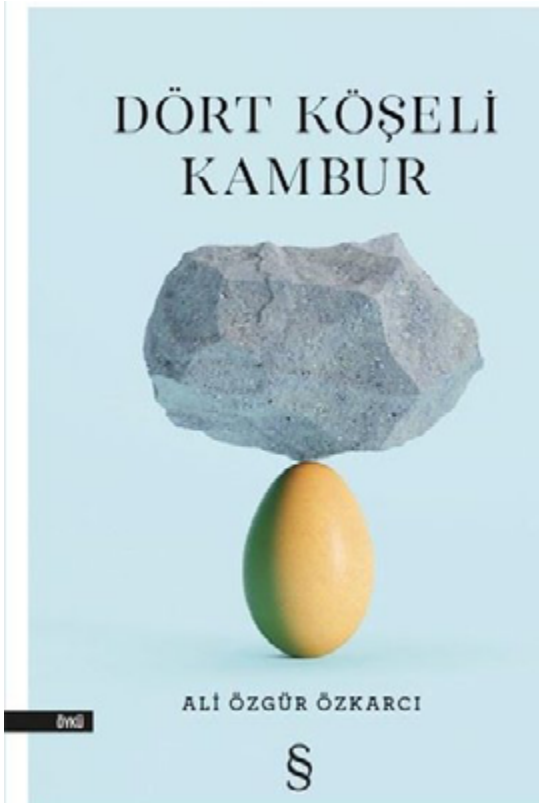
Deha ve Karakter

Yazar: Emil Ludwig

Çevirmen: Mehmed Sarp Solakoğlu

Yayınevi: Doruk Yayınları

Sayfa Sayısı : 296

Dört Köşeli Kambur

Yazar: Ali Özgür Özkarcı

Yayınevi: Everest Yayınları

Sayfa Sayısı: 86

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

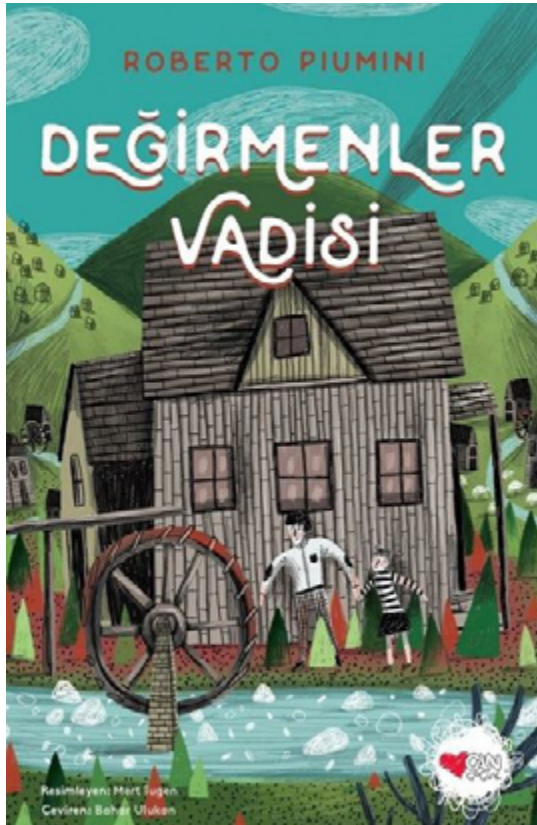

Boğaziçi'nde Saklambaç

Yazar: **Mina Tansel**

Yayınevi: **Can Çocuk Yayınları**

Sayfa Sayısı : 232

Değirmenler Vadisi

Yazar: **Roberto Piumini**

Çevirmen: **Bahar Ulukan**

Yayınevi: **Can Çocuk Yayınları**

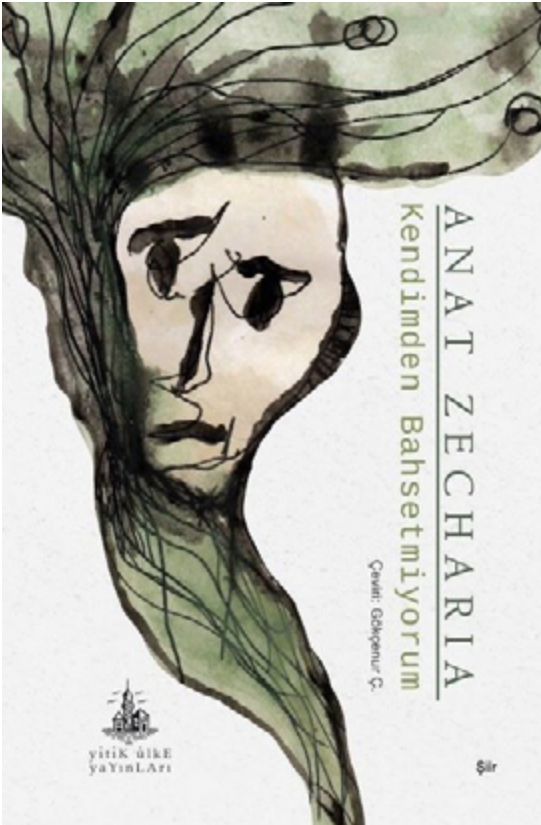
Sayfa Sayısı: 96

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kitaplara Kitap

Yazar: İsmail Pelit
Yayınevi: Dedalus Yayınları
Sayfa Sayısı : 111

Kendimden Bahsetmiyorum

Yazar: Anat Zecharia
Yayınevi: Yitik Ülke Yayınları
Sayfa Sayısı: 48

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

2. Bir İdam Mahkumunun Son Günü

Victor Hugo , Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

3. 1984

George Orwell, Can Yayınları

4. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

5. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

6. İçimizdeki Şeytan

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

7. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki Yayınları

8. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

9. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

10. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

10. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

12. Satranç

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

13. Kürk Mantolu Madonna

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

14. Cesur Yeni Dünya

Aldous Huxley, İthaki Yayınları

15. Kırmızı Pazartesi

Gabriel Garcia Marquez, Can Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR**EDEBİYAT DIŞI****1. Metastaz**

Barış Pehlivan-Barış Terkoğlu, Kırmızı Kedi

2. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

3. Kral Şakir / Dostum Bu Çok Havalı!

Varol Yaşaroğlu, Eksik Para Çocuk

4. Zafer Sızlanarak Kazanılmaz

Haluk Tatar, Destek Kitap

5. Gerçek Tıp Yitik Şifanın İzinde

Aidin Salih, Yitik Şifa

6. Hayat Cesurlara Torpil Geçer

Bircan Yıldırım, Destek Yayınları

7. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

8. İyi Hissetmek

David Burns, Psikonet Yayınları

9. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

10. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

11. Seni Anlıyorum Çocuk

Dilek Cesur, Yediveren Yayınları

12. Kalbin Temizse Hikayen Mutlu Biter

Hakan Mengüç, Destek Yayınları

13. Mustafa Kemal

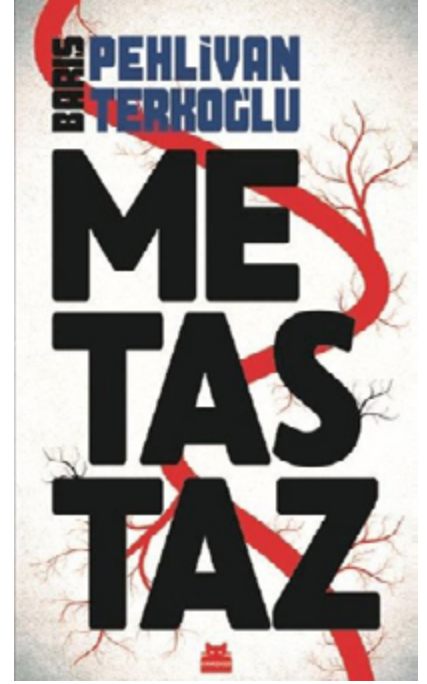
Yılmaz Özdil, Kırmızı Kedi

14. Vazgeçebilmek

Guy Finley, Destek Yayınları

15. Gazi Mustafa Kemal

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

gazete duvaR. 'dan oku

10.

['1 Mayıs'tan işte bunu öğrendim'](#)

13.

[Jandarma biz sosyalistiz!](#)

21.

[Elele Özgürlüğe: TKP'nin mührünü kazımak...](#)

28.

[78'liler yüzleşiyor!](#)

